

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовог Величанства Краља од 31 пр. м., на предлог министра унутрашњих дела постављени су:

за писара прве класе среза рамског, округа пожаревачког, Сима Т. Борђевић, писар прве класе среза рачанског, округа ужичког, по молби;

за писара прве класе среза лужничког, округа пиротског, Стојан Павловић, писар прве класе среза драгачевског, округа рудничког, по молби;

за писара прве класе среза јасеничког, округа смедеревског, Љубомир Радосављевић, писар прве кл. среза мачванског, округа подринског по молби;

за писара прве класе среза мачванског, округа подринског, Витомир Јовановић, писар прве класе среза јасеничког, округа смедеревског, по потреби службе, без права на путни и селидбени трошак;

за писара прве класе среза рачанског, округа ужичког, Владимир Николић, бивши срески писар исте класе;

за писара прве класе Управе вароши Београда, Васа Лазаревић, писар друге класе среза поречког, округа крајинског, по молби;

за ванредног писара начелства округа подринског, а да врши дужност писара среза рађевског, истог округа, и прима плату из плате овога, Коста Николић, ванредни писар прве класе истога начелства, и вршилац дужности писара среза посавотамнавског, округа подринског, по потреби службе;

за ванредног писара друге класе начелства округа крушевачког, а да врши дужност писара среза расинског, истог округа и прима плату из плате овога, Борђе Миленовић, писар друге класе начелства округа моравског, по молби; и

за ванредног писара друге класе начелства округа крајинског, а да врши дужност писара среза поречког, истог округа, и прима плату из плате овога, Добросав Шишмановић, писар треће класе Управе вароши Београда, по потреби службе.

Из канцеларије министарства унутрашњих дела.

ИЗМЕНЕ И ДОПУНЕ У АДМИНИСТРАТИВНОЈ ПОДЕЛИ ЗЕМЉЕ

Указом Његовог Величанства Краља од 25 августа ове године, села Даросава и Прогореоци, која су припадала општини Трбушничкој, у срезу колубарском, одвојена су од општине трбушничке и образовала за себе општину под називом „општина даросавачка“, у истоме срезу и округу.

Из канцеларије министарства унутрашњих дела 25 августа 1901 П. № 19800.

Указом Његовог Величанства Краља од 25 августа ове године, село Осаница, које је припадало општини крепољинској, у срезу хомољском, одвојено је од општине крепољинске и образовало за себе општину, под називом „општина осаничка“, у истоме срезу и округу.

Из канцеларије министарства унутрашњих дела 25 августа 1901 год. П. № 19801.

Указом Његовог Величанства Краља од 25 августа ове године, сељани села Валакоња у срезу бољевачком, који су насељени у местима „на салашима“ око реке Тимока и „Букову“, атару валакоњском, по изјављеној њиховој жељи и предлогу надзорне власти, — одвојени су од села Валакоња, с тим, да на својим имањима у месту званом „Црвени Брег“ близу ушћа реке Арнаутке у Тимок, атару истога села, образују за себе село, под називом „Савинац“, али тако, да то село Савинац остане и даље у саставу општине валакоњске.

Из канцеларије министарства унутрашњих дела 25 августа 1901 год. П. № 19797.*)

*) Да би сва полицијска надлежства имала у свако доба тачно стање административне поделе Краљевине Србије, треба ове промене да примене у бројевима „Полицијског Гласника“ (у 7 — 23 бр. ове године). Сем ових изнетих промена треба учинити и исправке које су ранијим указима извршене, као и оне што су погрешно одштампане у листу, а то су ове:

1. У срезу десиотовачком: (у бр. 15 и 16 стр. 115) бив. општина буковчанска, замењена је са именом: *Милевска*.

2. У срезу јабличком: села Дрводеља и Лопашница, одвојена су од општине бањске и придодати општини *бувској* у истоме срезу. (бр. 10 и 11. стр. 73 и 74.)

3. У срезу жуписком: у општини Пleshкој приликом штампања (у бр. 13 и 14 стр. 99) погрешно је изостављено село *Пlesh*, и

4. У срезу космајском: (у бр. 7 и 8 стр. 50) приликом штампања погрешно је изостављена општина, *Степојевачка*, са селима: Врбовна, Соколово и Степојевац.

РАСПИСИ

МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

П. № 22977.

24. октобра 1898 год.

Београд

Начелству округа

Управа Државне Штампарије писмима својим од 22 и 23 овог месеца № 18.034 и 18087, доставила ми је, да су се извесне среске канцеларије и општин. судови, отпочели, противно закону, служити штампаним обрасцима, рађеним у *приватним* штампаријама; па, како је устројством државне штампарије изрично предвиђено, да се она установљава: „ради печатања свега онога што је правитељству потребно,“ молила ме је за

нужно наређење, да се будућем наведеном, против законом, поступању државних и општин. власти на пут стане.

С тога препоручујем Начелству да, како свима среским и општинским властима у своме подручју, тако и друштвима, која уживају државну помоћ, одмах најозбиљније нареди, да у будуће све штампане обрасце, који су им потребни за службене радове, набављају једино и искључиво из државне штампарије, а све своје штампарске послове да штампају једино у државној штампарији.

Начелство ће водити строгог рачуна о тачном вршењу овога наређења, па где приметити нетачност, да са представницима дотичних власти и друштава, која уживају државну помоћ, поступа најстроже по закону, а о сваком таквом случају да и мене извештава.

МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

П№ 2770

4. фебруара 1899 год.

у Београду

Начелству округа

Господин Министар Народне Привреде, писмом својим од 27 прошлог месеца ПБр. 546, јавља ми, како му је достављено, да извесне полицијске власти, својим неумесним и неоправданим поступцима, ометају и спречавају одржавање зборована, који се сазивају у циљу разговора и договора за образовање земљорадничких задруга, па, наводећи даље: како полицијске власти оваквим својим радом, убијају вољу код људи, који без икаква рачуна и личне користи, жртвују своје слободно време за популарисање поменутих установа, које служе на опште добро земље, — молио ме је за нужно наређење, да се у будуће, одржавању поменутих зборована не чине никакве сметње.

Одзивајући се овој молби Господина Министра Народне Привреде, а појимајући и с'ам корисност кооперативног удруживања, — препоручујем свима полицијским властима, да распростирању земљорадничких задруга, не само не праве никакве сметње, но шта више да томе распростирању у сваком погледу на сусрет излазе, како би се што више тих задруга код нас на општу корист целе земље образовале.

МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

П№ 266

26 Новембра 1899 год.

у Нишу

Свима окружним начелницима

Познато вам је, да су се од пре пет година почела оснивати у нас особита сеоска удружења под именом: *Земљорадничких Задруга*.

Та се удружења оснивају поглавито у смеру:

- 1., да својим задругарима набављају новац и дају у облику позајмица за њихове пољопривредне послове.
- 2., да буде и шире свест о штедњи међу својим задругарима и да примају штедионичке улоге, како од њих, тако и од незадругара.
- 3., да набављају својим задругарима средства за посебну или заједничку употребу, као: пољопривредне справе, саднице, стоку и т. д.
- 4., да набављају својим задругарима средства за потрошњу, као: соли, гаса, зејтина, опанака и свих осталих намирница.
- 5., да заједнички производе пољопривредне производе, или да их заједнички прерађују или да раде и једно и друго.
- 6., да уреде и врше заједничку продају производа или израђевина задругара својих.

Број земљорадничких задруга, које су до данас основане и које раде, приближује се већ другој стотини (200), и непрестано се нове оснивају,

Већ сама та околност, што народ тако брзо прима ову новину у нас, доказ је, да су му земљорадничке задруге преко потребне и да је погођен тренутак за њихово оснивање у нас.

Влада Његовог Величанства Краља, којој је стављено у задатак, на првом месту, да истражује путеве и мере, којима се понајпре може унапредити привредна снага народна, и да свим силама ту снагу унапређује, гледа у земљорадничким задругама

једно изврсно средство за постижење свога привреднога програма, особито на пољу пољопривреде народне, и с тога је и предложила Скупштини Народној, која је усвојила: 1, те је земљорадничким задругама обезбеђен материјални опстанак тиме, што им је стављен на расположење извешан део прихода Државне Класне Лутрије, из којег оне чине позајмице својим задругарима; 2, те је земљорадничким задругама ујемчен и правни опстанак, тиме што је донесен особити закон о њима; најзад 3, те им је учињена олакшица у њихову међусобну општењу с Главним и Земаљским Савезом њиховим, тиме што су ослобођене од плаћања свих поштанских такса.

И баш за то, што Влада Његовог Величанства Краља тако гледа на ове младе привредне установе наше, ја сам се решио, да вас о њима опширније обавестим и упутим, те да и ви од своје стране, колико то од вас зависи, допринесете, да се жеље Владе Његовог Величанства Краља што тачније и што потпуније остварују.

*

Да би сте се изближе упознали с тим: *шта су то Земљорадничке Задруге*, шаљем вам неколико примерака правила њихових и неколико примерака књижица, које је издао Главни Савез Српских Земљорадничких Задруга у Београду, у којима је на питање: *шта су то Земљорадничке Задруге*, одговорено посве јасно и лепо.

Ако будете дали себи труда, да ове књижице пажљиво прочитате, што је моја жеља, онда ћете добити потпуно јасну слику о овим установама и онда ћете тек моћи разумети, за што се Влада Њ. В. Краља тако јако интересује о њима и колико много полаже на то, да се оне правилно и брзо развијају у нашој Отаџбини.

После тога, уверен сам, вама неће требати никаквога обавештења о Земљорадничким Задругама, и ви ћете их морати заволет, јер то њихов патриотски смер и њихова деликатна природа потпуно заслужују.

* *

А да бисте се упознали опет и с тим: *како се оснивају Земљорадничке Задруге*, шаљем вам два-три примерка књижице *„Како се оснива Земљорадничка Задруга“*, у којој је на то питање одговорено тако јасно и просто, да не може бити никаквога неразумевања.

* * *

Шаљући вам ове књижице, моја намера није, да вас покренем у села, да сами узмете у своје руке оснивање ових корисних установа.

Моја је намера, да вас упутим, да знајући мишљење Владе Њ. В. Краља о овим установама, доприносите, колико до вас и до полицијских органа у опште стоји, да се мисао о њима што брже и што правилније шири код народа.

А ево колико и шта до полицијских органа стоји у овој ствари да раде:

1., Где год се појави интересовање за Земљорадничке Задруге, њихово је, да заинтересоване, кад им се и ако им се обрате, обавесте колико могу, а колико сами не могу да заинтересоване упуте на Главни Савез Српских Земљорадничких Задруга у Београду, одакле ће добити сва потребна обавештења и упутства.

2., Где год се полицијска власт позове да присуствује збору, било за оснивање нових Земљорадничких Задруга, или за држање скупштина Задруга, које већ постоје, она треба да се одазива брзо и без изговарања, управо, она треба да сматра тај посао као *хитан* и да му се као таквом и одазива.

3., Присуство полицијске власти на овим зборовима потребно је поглавито с тога, што она има да *оверава* потписе задругара на правилима (члан 9. тач. 1. закона о Земљорадничким и Занатским Задругама.). С тога греше сви они срески начелници, који на такве позиве Земљорадничких Задруга одређују општинске председнике да они у место њих присуствују зборовима. Закон о Земљорадничким Задругама изречно тражи: *да среске полицијске власти оверавају потписе задругара на правилима*; закон не говори ништа о председницима општинским, који на скупштинама Земљорадничких Задруга могу присуствовати само као приватна лица, а не никако као представници или пуномоћници среске полицијске власти. И с тога и препоручујем, да срески начелници више никад не одређују

председнике општинске, да у место њих присуствују зборовима Земљорадничких Задруга, него да увек или сами присуствују, или, ако то није могуће, да одређују писаре среске.

4., Да обавештавају народ о Земљорадничким Задругама и њиховом смеру у свакој прилици, кад год им се да да с њим опште, а особито да истичу, како ова установа нема с политиком никаква посла, да је правилима чак и забрањено мешати политику у рад Земљорадничких Задруга, те према томе, да ваља сви грађани, који осећају потребу у Земљорадничким Задругама, сложено без обзира на своје политичко мишљење, да улазе у састав ових чисто привредних установа.

5., Да се старају, да искорењавају рђаве вести и неистините гласове, које себични људи — зеленаши и интересници — распростиру о њима у смеру, да би их омели у оснивању или у раду.

6., Не само што је дужност полицијских власти, да се саме брзо одазивају Земљорадничким Задругама и осниваоцима и управљачима њиховим, онде где је сарадња њихова по закону о Земљорадничким Задругама потребна, него то исто треба да чине и општинске власти у случајевима, кад им се задругари земљорадничких задруга обраћају с обвезницама својим, да их потврђују, јер сам сазнао, да се некоје општинске власти не-исправно понашају у том погледу: некоје неће да потврђују ове обвезнице без наплате таксе, и ако су и задруге и задругари ослобођени и државних и општинских такса у таквим случајевима (члан 95. и 98. закона о земљорадничким и занатским задругама), а неке чак и наговарају људе да не ступају у задруге или, ако су у задругама, онда их на различите начине заплашују, да би их нагнале да из њих иступе.

7., Главни Савез Српских Земљорадничких Задруга у Београду чешће изашиље поједине чланове своје, а и чиновнике своје, да присуствују зборовима за оснивање нових земљорадничких задруга или, просто да присуствују зборовима постојећих задруга или најзад, да прегледају њихов рад и стање. Полицијских је власти дужност, да се у свакој прилици нађу на руци овим изасланицима, а ако они затраже, да ко год од среских полицијских чиновника пође с њима у села, онда да се том захтеву њиховом одмах одазивају.

8., Радећи у свим овим правцима брзо и свесрдно, полицијске власти не треба никако да губе из вида, да Влада Њ. В. Краља жели, да се Земљорадничке Задруге правилно и брзо оснивају, да им се од стране надлежних власти не само не чине никакве сметње, него све могуће услуге и олакшице указују. И ја ћу водити строгао рачуна о томе, да се ова моја наредба и извршује правилно.

Немојте очекивати, да ћу вас расписима непрестано опомињати, сад на ову сад на ону дужност вашу и дужност полицијских власти у послу оснивања и рада Земљорадничких Задруга; овај један распис нек послужи вама и свима полицијским властима, поред закона о земљорадничким и занатским задругама, као једино и стално правило у целом раду, којег се свак мора придржавати строго и савесно.

После свега овога излишно је, држим, да вам нарочито напомињем, да ћу о сваком оном службенику, који се у овом послу буде одликовао својом предусретљивошћу и заузимањем, да се мисао о Земљорадничким Задругама што више рашири у маси народа, водити особито рачуна.

Препоручујем вам, да овај распис саопштите свима среским начелницима, а они и своје особљу, па да не пропустите, да надлежним путем препоручите и општинским властима, да се према њему, у колико се њих тиче (тач. 6.), тачно управљају, како би се свак, кога се он тиче, упознао с гледиштем, које је у њему изнесено, те да би се у даним приликама умео управљати.

МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

Ц. № 5632

25 марта 1900 год.
у Београду

Начелству округа

На основу писма Господина Министра Народне Привреде од 22 марта тек. год. СБр. 1552. — упутством за попуњавање и прикупљање листића о венчаним, рођеним и умрлим, наређено је да срески намесници и окружни протојереји прикупљају

те листиће од подручних им свештеника. На тај циљ наштампани су коверти са адресом, на намесника и окружнога протојереја.

Али, како општински судови, којима свештеници предају на даље отправљање поменуте коверте са листићима, погрешно поступају, јер у место да их шаљу намеснику или протојереју, они их шаљу својој надзорној полицијској власти, или непосредно Господину Министру Народне Привреде.

Како се овим ствара забуна, јер намесници и протојереји не могу вршити контролу над подручним им свештенству, да ли ови уредно шаљу те листиће, а при том они су дужни да ове листиће прегледају, да ли су тачно попуњени, а досадањом практиком, то им је онемогућено, — то препоручујем томе начелству, да одмах нареди подручним полицијским властима:

1., Да у будуће коверте са листићима, кад им свештеници буду предавали, шаљу протојереју или намеснику, каква адреса на коверту буде;

2., Да се одмах нареди општинским судовима, да коверте са листићима предају дотичном протојереју или намеснику, те ће се тиме постићи и брже прикупљање листића и моћи ће се контролисати тачност свештеника.

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

ЛОНДОНСКА ЕГЗЕКУТИВНА ПОЛИЦИЈА

Сваки Енглез прожман је националним поносом и великом вредношћу свега свога, те сматра и своју полицију као најбољу у свету. Журналистика на континенту и сама сваком приликом хвали као узорита дела енглеске полиције, а установе енглеске полиције препоручује, као установе којима треба подражавати. Свуда се особито хвали егзекутивна полиција енглеске престонице, Лондона; зато је од великог интереса загледати боље у установе ове полиције. Чинећи то овом приликом, ми се, за сада, нећемо упуштати и у оцењивање, колико би згодно било заводити је таку и овамо на континенту, без обзира на нарочите прилике енглеског управног апарата. Хоћемо само да изнесемо фактичку организацију лондонске егзекутивне полиције и њено делање, како је то, по посматрањима на самом месту, описано у литератури.

Ипак потребно је неколико речи о томе, како се историјски развила.

У XVIII столећу важила је као најбоља полиција *аариска*. Под министром полиције *Сартином* дошла је она до врхунца савршенства свога. Прво правило, принцип тој полицији беше: предохране од злочина. На том принципу подигнута је сва система. У Енглеској нарочито Р. Colquhoun у списима својим најтоплије је препоручивао ту систему и непрестано тражио, да се прими и у Енглеској. Али радикална реформа прилика јавне сигурности, дође тек под прослављеним министром сер Робертом Пелом. Нова егзекутивна полиција би уведена године 1829. законом *Metropolis Police Act (Statute 10. Georg IV, c. 44.)*, а 1839. другим статутом даде се тој полицији данашње јој обличје.

По имену генијалног организатора свога, носе енглески полицисти још и данас надимак: „Боби“ и Пеловци“.

Варош Лондон у границама престоничке полиције има, округло узевши, шест милиона становника и дели се у *City Proper* (права унутрашњост, средина вароши) и *Metropolitan Boroughs* (други делови престонице). Свака од та два дела има своју нарочиту егзекутивну полицију (*Police Force*).

Прва, ситска полицијска грана је прастаре администрације лондонског „Сити“, на чијом је врху Лорд-Мајор. Њена жандармерија има око 800 људи.

Метрополитанска пак полиција обухвата осталу територију престоничке полиције, која се пружа и на нешто удаљенија предграђа, за 15 енглеских миља у пречнику, а површином скоро за 700 енглеских квадр. миља. Ова метрополитанска полиција има жандармерију од 16000 људи.

Обе ове жандармерије сличне су по организацији својој. Мање разлике у униформи им, биће поменуте доцније.

Сваколика жандармерија стоји под министром унутрашњих дела, *Secretary of State for Home Affairs*.

Шеф велике метрополитске полиције, јесте председник или управитељ лондонске полиције и службена му је титула: The Commissioner of Police of the Metropolis (сада сер Едуард Бредфор). Годишња му је плата око 60.000 дин. Он има уза се три помоћника своја (Assistant Commissioners), од којих сваки је плаћен са по 35.000 динара.

„Главна Полиција“ (управа вароши) лондонска има историско име: New Scotland Yard и налази се у најодличнијем и најлепшем делу вароши, на Victoria — Embankment, у новом велељепном здању шкотландскога стила.

Metropolitan Police Force (жандармерија) има три командира, који се зову: Chiefs Constable — шеф жандарма, сваки с платом 21.600—28.800 дин. Они су од официра из војске.

Сваколика метрополитанска полиција дели се у 22 дивизије. Више таквих дивизија (7 или 8) чине један дистрикт, који сваки стоји под једним од оних трију шефова констебља. Дивизија је јединица полицијске организације. Свака дивизија има своје локално име, по месту где је, а бележи се и каквим нарочитим писменом, н. пр. А. В. С. и т. д. Свака дивизија има једну главну станицу своју, Divisional Office.

Свака дивизија дели се у поддивизије, а ове у секције. Свака секција дели се, најпосле, у 8 кругова (beats).

У свакој дивизији има 2, 3 и више стражарница (Police Stations), које морају тако бити намештене, да би целини биле што приступније. Ту се стара о свеколикој служби што је дивизија има. У крајњим дивизијама има и до 15 таквих стражарница.

Већина полицијских стражарница, службом својом захвата по једну поддивизију, но у спољним, крајњим дивизијама има и много мањих стражарница, које су само за територију једне секције установљене (Sectional Stations).

На врху је дивизије виши интендант (годишња плата 8.400—11.200 дин.). Он има уза се једног шефа инспектора, главног инспектора (Chief Inspector плата 8.400—9.800). Седиште је обојици у Divisional Office-у. Њима је придодат један локални инспектор за криминалне чиновнике (plain clothes men) дивизије, један резервни инспектор за нарочиту службу special duty у позориштима и др. и потребан канцелариски персонал.

Под-дивизијом руководи и по томе управља полицијском станицом један под-дивизијски инспектор (плата 7.000—7.840 дин.). Осим тога за унутрашњу и спољну службу има свака полицијска станица више инспектора (плата 5.040—6.440 дин.).

Секцијом руководе Sergeants (позорници), чија је плата 2.478—4.200 дин. Кругове (beats) у појединим секцијама надзиравају констебљи (жандарми, годишња плата 1.747—2.329 дин.).

Осем поменутих 22 дивизијона има још дивизијона за нарочите циљеве, на име одељење за егзекутиву и статистику у централу (нека врста ађутантуре), дивизија за јавну возњу и 5 дивизија за полицију пристаништа и бродовља.

Ова грдна полицијска сила, примајући лица у своју службу, не тражи од њих никаква претходна васпитања војна за жандармерију. Кадар се само попуњава из редова свих могућих занимања. Кандидат не сме бити старији од 27 година, ни бити хранитељ више деце од двоје, и мора бити бар 1.71 мет. висок. Зато је опет обука персонала врло марљива. Полицијски се регрути за првих 15 дана, а према приликама и дуже, војнички вежбају; па и после, за све време службе, имају сваке недеље сахат вежбања. По пропису наставнога плана, та редовна вежбања, неминовна су, да би се тело људи кретало онако како дисциплина и правила траже, те да се не би убојало, ни пред гомилом бројем надмоћнијом.

Теориска настава садржи се у једној књизи, врло опсежној, од 500 страна скоро, која се даје у руке сваком полицијсти. Она носи овој наслов: Поверљиво. — Само за потребу полиције. — Метрополитанска полиција. — Инструкциона књига за вршење службе и уредба престоницке жандармерије. Лондон. Штампао и т. д.

Сувише би нас далеко одвело, ако бисмо ушли у појединости инструкционога плана. Прописи инструкционе књиге сматрају се као строго поверљиви; књига се не сме дати никому приватному, нити је кому другом допуштено загледати у њу. Зато је туђинцу врло тешко упознати се с унутрашњим односима енглеске полицијске управе. Енглец је и ту необично закончан и уздржљив, што потврђују и страни консули који у Лондону живе.

За ширење општег образовања и стручних знања у жандармерији, излазе новине: „On and off Duty“ (у служби и ван службе), а monthly Journal for Policemen and join: „The Police Review et Parade Possip“, Organ of the Britcshe Constabulary. Први је лист правца строго хришћанског, пијетистичког и месечни је орган асоцијације International Christian Police. Претплата је само 1.20 дин. годишње. Онај пак други лист има за чудо слободан тон и у њему често налазе места дописи па и саме жалбе из самог кадра полицијског. Оба листа, уз многе вести из полицијског живота, доносе редовно поуке из рачуна, историје, географије и језика за оне који би то хтели знати. Као службени орган за полицијске власти постоји само „Police Gazette“, сличан берлинскоме „Fandungsblatt“-у, у коме су, као што је познато, само потернице, вести о покраденим стварима, разна тражења и слична саопштења.

Ако се констаблер хоће да користи средствима, која му побољшавају васпитање његово и дају да се темељно изучи у служби, отворена му је сасвим добра каријера, сигуран је за унапређење, јер је прописано да, сваки констаблер од подобности, доброг васпитања, издржљивости, ревности и смислености може се испети до ранга дивизионог вишег интенданта. Свако унапређење све до ранга вишег интенданта бива увек с првог нижег ранга тако, да се сва виша места, до места вишег интенданта закључно, попуњавају ранијим констаблерима. При томе се узима колико је потребно у вид и време у служби проведено, поред других најбољих квалификација. При постављању се не води рачуна о мешању приватних лица за ма кога кандидата.

Од свих полицајца најлепши су, највећи и најваспитанији они, који служе у А — дивизији, а ова је у полицији оно, што у војсци краљева гарда. А — или Whitehall-дивизија јесте најважније одељење жандармерије. Територија коју она има сразмерно је најмања, али је она бар над замковима краљевим, позориштима, парковима, парламентом, министарствима, посланствима и музејима. Служба чиновника у овој дивизији по који пут је врло интересна, но они од њих који су ожењени, а тако и сви остали жењени полицајци у унутрашњим варошким средовима, много пате од немања станова. Чиновници треба да су са станом увек близу места службе своје, али не могу да поднесу велике цене станова у центрима. Та је невоља узрок, што је у последње време велики број полицајца, морао бежати из службе, о чему је чак и у парламенту било речи. У томе је боље нежењеним полицајцима, којих, међу чиновницима до две године службе, има 85%. Они су у касарнама и имају стан у згради своје стражарнице. За то плаћају само око 1.20 дин. Ту они уживају, у пријатном друговању с колегама својим, у песми и музици поучавајући се. Ту обично има једна соба за биљарење, мала библиотека и клавир, а нису ни без уважања у заједничким спортовима, као што је њихов народни cricket. За чистоћу и послугу у опште старају се удовице умрлих полицијских чиновника. Касарни чиновници морају ноћу најдаље до 12 сати бити код куће, а у каквом ванредном случају, као што су побуне, пожари и др. имају први трчати у помоћ. Установа касарновања показала се као добра, те старија власт, кад се наређује подизање нових стражарница, тражи, да се даде што се може више места за нежењене полицајце. Тако је нова полицијска станица близу Викторијине железничке станице, уређена као касарна за 250 нежењених чиновника.

Но наш појам о касарнама, једва да се може применити на ове пријатно и врло угодно намештене просторије полицијских чиновника. Оне су у многоме верна слика искреног, чисто енглеског живота у клубовима, који развија дружељубље и чува људе од штетних великоварошких утицаја.

Сваки полицајци има у месецу слободан један недељни дан и један обичан, радни дан; уз то један пут у години добија десет дана одсуства.

Службено одело и опрему набавља за униформоване чиновнике Управа. Униформа се састоји из капута затворено плаве чохе и таквих панталона. Уз то иде широк појас од црне коже, за који се ноћу утврђује светла лампа. Лети место капута долази лака блуза са два цепа споља. И капут и блуза имају белу металну пуцад. За време кише навлаче се панталоне од гуме и узима се кратка пелерина од гуме. На глави је црни шешир од филца са заклоном од сунца. На јаци од капута и блузе, а тако и на шлеми, има писма и цифра, који казују ди-

визију човека и његову службену нумеру. То је униформа констаблера и сержана. Виши службени ступњи имају униформу, која мање пада у очи. Они носе црну капу, а капут је с пучетима од црне кости.

Одело ситског полицаиста у главном исто је, само су пуцад и омотач шлемов од жутог метала, а место пелерине од гуме, долази пелерина од плаве чохе.

Испод левог рамена носи сваки полицаист, кад је на служби, 5 см. широку везу (armlet), плаво и бело бојену код метрополитанске, бело и црвено код ситске полиције. Веза је обележје да су сержан или констаблер одређени на службу. „Скидање везе за време службених часова из ма каква узрока, један је од најтежих престапа против дисциплине“ — тако гласи пропис.

У опрему долази и једна метална пиштаљка о ланцу. За случај нужде, довољно је само писнути њоме, а она даје извештај, нарочито, крештави глас.

Сваки констаблер на кругу носи ноћу на себи један фехерић, привезан за горе поменути кожни опасач.

Наоружање жандармерије врло је просто. Сваколика полиција лондонска има као једино оружје — кијак (truncheon). То је дрво чије су гране скресане, 40 см. дугачко, и на коме је кајиш који се завије око руке. О употреби овога оружја, биће речи доцније. Што је чудновато, и полицаисти — коњаници носе само truncheon и ништа више од оружја. И криминални чиновници (defective officers) имају кијак, но овај је у њих нешто мањи него у униформоване жандармерије.

Кад иде слободан у цивилу, жандарм носи са собом као уверење белу легитимациону карту власти.

Плата констаблера још је доста скромна, те даје повода многим жалбама. Као што напред рекосмо, износи недељно 28·80 дан., но сваке године пење се недељно са 1·20 до 38·40 дин. (годишње 1467·60—1893·20 дин.). Уз то имају само још бесплатно лечење. Од онога, што им се недељно као плата даје, морају платити и стан.

Једне лондонске новине (Morning Herald) пишу о томе: „Не треба много тражити узрок што полицаисти беже из службе; он је у недовољној плати коју имају. Рекрут одмах види да није плаћен ни колико обичан чистилац улица, који може ноћу да спава а и сваког недељно дана је слободан. Плата у лондонској полицији, за садање стање закупне цене станова никако не стижу. Да би жандармерија опет привукла људе какве треба да има, морају се плате повисити, иначе ћемо остати без полициске заштите“.

Нешто већу плату имају само констаблери у дивизији А — и ситској полицији.

Сваки констаблер, који служи најмање 15 година, има по закону право на пензију, која, по протеклу 26 година службе, достиже $\frac{2}{3}$ његове плате, т. ј. недељно око 1 ф. ст. = 24 динара. Ово право пензије постоји тек од 1890. год. Но та пензија може се доцније из неких узрока и одузети, н. пр. ако би њен прималац био осуђен преко три месеца затвора.

Удовицама и деци полицаиста, даје се само милост под именом Compassionate Allowances. Они имају право на пензију само ако им је хранитељ изгубио живот услед службе а без своје кривице. Ако пак умре констаблер за време службе а жандармерији из другог каквог узрока или пре истека 12 месеца после пензионовања, држава може учинити удовици и деци само гратификације (gratuities), ако то за сходно налази.

Но у колико је државно старање за контаблерство од чести још оскудно, у толико је јача помоћ добротворних установа приватном иницијативом.

У првом реду ту треба поменути „The Metropolitan and City Police Orphanage“ (помоћ сирочади лондонске полиције). Једна, дивљења вредна, установа, која има свој дом за сирочад у идилском Twickenham-у, месту пред Лондоном на горњој Темзи. Госпође из најбољих лондонских кругова, н. пр. Lady Vincent, супруга по лондонску полицију веома заслужног Col. Sir Howard Vincent, својом милосрдном сарадњом јако су помогле и унапредиле овај завод за сирочад. Али пре свега само жандармерија, дајући прилике за добротворства, ствара потребан фонд.

Писац, чијим се рефератом о енглеској полицији овде служимо, износи једну такву прилику, којој је и сам био присутан. То је била једна огромна и права свечаност у величанственој кристалној палати у Sydenham-у код Лондона. Истога

дана, на свима врло живим уличним угловима и пред лондонским железничким станицама, стојали су жандарми у униформи и нудили на продају карте за своју свечаност, које дају права и на возњу железницом. У кристалној палати пак, приказивали су жандарми све што је у њих најбоље, да би забављали госте, публику лондонску. Било је ту преко сто хиљада људи. Разне полициске капеле, музике метрополитанске и ситске полиције (и завод за сирочад, а тако и сваки полициски дивизијон, имају своју музичку капелу), дају концертну музику, а полициски певачи певали су своје песме и најлепше изводили спортове из својих вештина. Свршетак је био с једним красним ватрометом. Ова једна свечаност донела је заводу за сирочад око 120.000 динара

М. П. Јов.

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

ЖИВЕ СЛИКЕ

Д. Ђ. Алимпић

Најзанимљивији, а у једно и најделикатнији део система Бертилоновог — део у коме се на први поглед испољава сва његова вредност, јесу тако зване „живе слике“ (partroits parlés), које је Бертилон удесио искључиво за полицију сигурности, ваљда само с тога, да од ње створи вештину у правоме смислу те речи.

А зар би се и могла друкчије сматрати радња оних органа сигурности, који само на основу извесних особености једне личности, коју никада нису видели, проналазе ту одлучност у множини људи, на први поглед и тако поуздано, као да је годинама познају — као да су с њом одрасли? Најгачније и најоргиналније вештачке фотографије, ништавне су према Бертилоновим „живим сликама“, које у ствари нису ништа друго, до фотографисање без плоча и апарата, које у мозгу агента изазива најсавршеније слике — слике које говоре — слике живе.

Све ово, ма колико изгледало увеличано, а и у неколико и невероватно, сушта је истина и обична ствар за човека, који је посвећен у науку о идентичности криваца, и који разуме: да **„ОКО МОЖЕ ВИДЕТИ САМО ОНО, ШТО ПОСМАТРА И ПОСМАТРАТИ САМО ОНО, О ЧЕМУ ВЕЋ ПОСТОЈИ ИДЕЈА У ДУХУ ЧОВЕЧЈЕМ.“**

Ово, на први поглед доста обично, а у ствари необично важно правило, послужило је Бертилону као камен темељац за стварање „живих слика.“ Сва је вештина била у томе, да се створи што потпунија идеја личности која се тражи, а то је он постигао тиме, што је, на нарочито удешеном картону, скупно њене најкарактеристичније знаке — знаке, који на први поглед падају у очи, а при том се лако могу запамтити.

Суштина, „живих слика“ састоји се, дакле, у особеностима једне индивидуе.

Да би нам ово што јасније било сетимо се, како у обичном животу лако, и без нарочите пажње, уочавамо извесне личности, које се одликују било неким телесним особинама, било недостацима, било својим оделом, или ма чим другим. Шта је то, што привлачи нашу пажњу на ове личности и чини, да их ми, и после дужег времена, можемо познати у гомили других? Јасно је са свим, да то није ни интерес ни дужност, већ нешто сасвим треће: досада од обичности и тежња са особеношћу. Особеност је дакле то, што привлачи наше погледе, што у нашем мозгу репродукује, и без наше нарочите жеље, слику дотичног предмета.

Кад је овако с нама, који, као што рекосмо, нисмо позвати ни интересом ни дужношћу да обраћамо пажњу, често пута на извесне креатуре, шта је онда остало за личности, који се тиме искључиво баве, који су се у томе годинама спремали и вежбали? Није ни онде природно, што оне, „живе слике“ претпостављају фотографијама, које, и поред све своје тачности и оригиналности производе, често пута, највеће заблуде?

Као што се види, од једне сасвим обичне ствари, Бертилон је направио читаву сензацију са својим „живим сликама“, које се данас тако много употребљују у земљама гди је антропометрија уведена.

Материјал за „живе слике“ Бертилон је црпао из самог свог система, односно оне три врсте описа по његовом систему: описа антропометриског, описа антрополошког и описа помоћу особених знакова.

У сваком од ових описа, он је нашао по неколико особености било по величини или морфолошком облику, које је из-

вео и ставио на један, за овај посао нарочито удешени картон, који се, у случају потребе, копира у више примерака и раздаје агентима сигурности. Читајући један такав картон, агент сигурности просто је приморан, да особености, у њему изражене представља у својим мислима, а кад је то учинио, он је већ у својој памети насликао дотичну личност.

Примера ради замислимо једну живу слику са оваковим обавештењима:

Стас: пре мали но средњи;
Чело: испупчено;
Нос: правилан и при врху повијен;
Боја лица: са свим бледа;
Брада: шиљаста;
Лице: у облику чигре;
Усне: Доња дебела а горња посувраћена;
Врат: кратак и дебео;
Рамена: потпуно хоризонтална;
Руке: необично дугачке;
Ноге: криве;
Ход: тром.

Зар ово нису знаци, који и најобичнијем лајку допуштају, да у својој памети нацрта индивидуу, која их притежава?

Све је то лепо, рећи ће, можда, неко, али шта ће бити у оном случају, кад индивидуа не буде имала никаквих особености, или их буде имала у тако малом броју, да је апсолутно немогуће створити њену живу слику.

На ово питање одговорио је давно и давно славни Белгијанац Кетле својим, у природним наукама тако важним, правилном, које гласи: „Све што живи, расте или опада, осцилује између једног максимума и минимума...“

* * *

После изнесеног, не можемо пропустити, а да не речемо неколико речи о сувише бедним описима, којима се данас служе наше власти приликом трагања за извесним личностима. Пратећи их са нарочитим интересом, опазили смо, да се сви они састављају махом по једном истом калупу. Обично се у њима каже, да је дотично лице „средњег“, „високог“, или „малог стаса“, „црне“ или „плаве“ косе, очију и обрва „црних или „плавих“, чела и носа „обичног“, уста „умерених“, лица „дугуљастог“ или „овалног“, а о осталим деловима тела, као и о особеним знацима, нема ни помена.

Какве и колико заблуда један овакав опис може створити, излишно је, мислимо, и доказивати!

Пре свега, изрази „обичан“ излишан је већ и с тога, што су такви, а појмови: „средњи“, „висок“, „плав“, „црн“, „овално“ „дугуљасто“, пошто су растегљиви, да се могу применити на свако друго или треће лице.

С тога је природно, што овакав опис не допушта ни назирање а камо ли састављање живе слике индивидуе, коју, тобож, описује.

Говорећи о Бертилоу и његовој практичној примени (Полијски Гласник бр. 18), ми смо, у антрополошком опису, детаљно изложили начин, којим се може добити тачан опис једне личности. Упућујући оне, који се интересују, на то писање, сматрамо за дужност, да овде изложимо ред, којим код нас треба узимати лични опис, јер овај ред допушта, да се, бар приближно, постигне одмах слика дотичне личности.

Тај, пак, ред, овај је:

Године старости;
Висина стаса;
Развијеност;
Коса: боја и облик косе;
Чело: димензија и нагиб;
Обрве: боја, облик, место и правац;
Очи: боја;
Очне шуљине: димензија;
Нос: правац лећне линије и димензије;
Усне: дебљина, испупченост, бордура и положај једне према другој;
Брада: нагиб, облик и висина;
Ухо: општи облик и величина;
Лице: Општи облик и боја;
Врат: димензије;

Рамена: правац;

Особености: код свију побројаних делова, и социјална обавештења.

Озобени знаци: брадавице, младежи, ожилци и т. д.

Овакав лични опис, и ово не би било сасвим тачно и потпуно, било би најприближније опису антропометриском, па с тога га треба усвојити.

ПОМОЋ ЛИЦИМА ПОВРЕЂЕНИМ ЕЛЕКТРИЦИТЕТОМ

Са већом употребом електрицитета по фабрикама, у индустрији и саобраћају уопште, чешћи су и случаји разних повреда електричном струјом. Шта више бивало је, а и биће, и смртних случајева. Било зато, што какво лице својом несмотреношћу додирне електричну жицу, која струју спроводи, или каквим прекидом у паду сама жица дохвати лице — опасност свакад постоји не само за њега, већ и за остале, који би хтели, да му помогну.

У намери, да се овакви случаји спрече, а ако су се већ десили, да се повређенима укаже помоћ и отклони опасност по остале, префект париске полиције издао је пре кратког времена свима комесарима расписана *упутства*, којим их обавештава, како треба поступати у таквом случају.

Како су се и код нас овакви случаји дешавали, од како је почела употреба електрицитета по фабрикама, за осветљење и трамваје, то мислимо, да ће бити добро за наше читаоце, да их са овим упутствима упознамо, како би се и они њима користили у случају какве потребе.

Упутства су добивена од министра трговине, поште и телеграфа а на предлог електричног комитета. У главном садрже ово:

Кад је неко лице дохваћено електричном жицом, било њеним падом или додиром, присутни не треба ни у ком случају да додирују рукама електричну жицу.

Нужно је, да се лице, што је могуће брже, ослободи електричне жице. При овоме раду треба се послужити каквим дрветом (на пр. метлом од прућа са подужом држаљом) и то са великом предострожношћу. Исто тако дрветом се уклања жица, ако би сметала саобраћају. Дрво се употребљава с тога, што је врло лош спроводник струје.

Одмах затим треба известити фабрику електрицитета телефоном, да би обуставила даље пуштање струје, и позвати лекара, који ће са повређеним лицем поступати, као што се ради при повраћању утопљеника у живот.

Но присутни не треба само да чекају на лекара, већ и они треба да укажу помоћ повређеноме. С тога је нужно и остале упознати са првом помоћу, коју треба указати, а коју је прописао и одредио хигијенски и санитетски савет сенског департмана. Зато префект нарочито препоручује комесарима, да употреби сва могућа средства публикације, којима располажу, како би што више и што боље упознали свет са овим упутствима, као и да објаве наместе и сами индустријалци на видним местима својих фабрика, а особито на оним, где би електрична жица могла додиром да проузрокује какав несрећни случај или, да прекидом својим повреди какво лице.

Повређеног треба уклонити са места догађаја и одмах га раскопчати тако, да су му врат и прса потпуно слободни, а затим гледати, да му се изазове дисање једном од ових метода:

а) одмереним извлачењем језика.

б) вештачким путем.

Добро ће бити, да се употреби увек одмерено извлачење језика гледајући у исто време, ако је могуће, да се и вештачким путем изазове дисање.

а.) *Одмерено извлачење језика.*

Рад треба предузети што је могуће брже овако:

1. Наместити лице да лежи на леђа са главом окренутом мало на страну.
2. Отворити му уста удаљујући једну вилицу од друге, ма и силом, ако су стиснуте.
3. Ухватити језик десном руком између палца и кажипрста марамом или ма каквим платном, па га вући напоље и враћати натраг. То треба поновити до 20 пута у минути и не треба се плашити, што ће, се језик јако вући. Пошто се уста довољно отворе, то при сваком вучењу језик треба да је са свим напољу.

4. Тако треба извлачити језик непрестано — најмање за један сат.

Ако се лице, које ово чини помете у броју извлачења, може се управљати по своје сопственом дисању: при сваком удицању ваздуха нека извлачи језик повређенога. Када се појави штучање или повраћање — добар је знак, и онда треба још дуго продужити извлачење језика док се природно дисање не појави.

б.) Вештачко дисање.

Вештачким путем изазива се дисање овако:

Повређени се намести да лежи на леђа са плећима мало уздигнутим, уста му се отворе, а језик добро извуче.

Затим треба употребити једну од ове две методе:

1. Ухватити особи мишице око лакта, јако их притиснути уз прса са стране, а затим их удалити и подићи више главе, правећи круг, па их опет вратити на прса и те покрете понављати до 20 пута у минути све дотле, док се не поврати природно дисање.

2. Са раширеним шакама својих руку притиснути особи нагло и јако доњи део груди са стране, а затим их после одмадићи. Ово треба поновити до 20 пута у минути, док се не појави природно дисање.

В.

КОНГРЕС ЗА КРИМИНАЛНУ АНТРОПОЛОГИЈУ

У Амстердаму је концем августа месеца ове године, отворен Међународни Конгрес за Криминалну Антропологију, на коме учествују најугледнији представници из целог света. Председник је конгреса био проф. Хамел, а потпредседници: санитарски саветник Бер из Берлина и професор Бенедикт из Беча.

Прво предавање држао је професор Ломброзо из Турина, Ломброзо је саопштио своја истраживања и студије, које је у последње доба учинио на пољу Криминалне Антропологије и том је приликом навео многобројне експерименте, које је у своје институту у Турину извршио. Ломброзо је и овом приликом хтео да утврди своју теорију о урођеним зликовцима. Последњи дан његове расправе изазвао је сумњу, нарочито у лекарским круговима, због Ломброзиних смелих закључака.

Пажња многобројних чланова конгреса сконцентрисана је била на оне расправе, које су догађајем последњих дана — атентатом на Мак-Кинлеја, председника Сједињених Држава Северне Америке, — добиле жалосну актуалност. На првом месту интересантан је реферат професора Сицилија Сигеле из Брисла, о „колективним злочинима“.

Проф. Сигеле извео је како колективни злочин односно саучесника, његовим мотивима и односима једних према другима, добија разноврсне одлике. Предавач је говорио о природи злочина које изврше двојица, тројица или читаво мноштво, чија се психологија једна од друге битно разликује. На послетку је прошао на злочиначку секту и на масу. „Злочиначка секта“ по Сигеле-у нарочито је тип. Обично је таква секта какво остварење једне идеје која има живота, али која је тренутно омражена; шта више, могло би се рећи, да је свака политичка странка, свака црква или школа, која је на крају крајева добила признање у своје првобитном стању у пра-стадијуму, била једна секта против закона и постојећег реда. Свака идеја, која је свет покретала, све докле је била у стадијуму секте, била је злочина, т. ј. она је се служила да би у своје циљу успела, незаконитим средствима. У томе је главна разлика између „злочинне секте“ и „злочина-удружења“. Удружење злочинаца ваља да антисоцијално и егоистичко, докле је секта у злочину средство за успех у општим, алтруистичком и социјалним циљевима са пожртвовањем себе сама и својих личних користи.

Што се пак тиче политичких злочинних секта, код њих *сугестија* игра врло важну улогу. Једна секта поучава људе и чини их послушним као војнике војска или калуђере манастира. Члан секте постаје аутомат и ради просто као део какве машине. Такву секту представљају и данашње анархисте. И ако појединци не сносе сву кривицу за поједина њихова злочина дела, то је ипак социјална опасност од сваке такве индивидуе баш с тога, што је она обичан аутомат у рукама других. Друштво с тога мора одлучно да се брани од таквих

злочинних секташа превентивно спречавајући присталице ове секте и одузимајући им могућност да чине злочина дела.

Данашњи модерни кривични систем има једну погрешку, јер познаје само „хајдучије“ и „завере“, т. ј. он казни удружења злочинаца у циљу заједничког извршења злочина, без обзира на то, да ли су они подједнако криви; већ гледа колико је чије злочино дело у заједничко извршеном злочину и појединца посебике казни. Једини пут да се спречи секташки злочин, јесте поправка данашњег стања. Пошто члан једне секте често као машина функционише треба на првом месту гледати да се створи могућност, да се спречи утицај једног секташа на другог.

Предавање проф. Сигеле-а саслушано је са ванредном пажњом. За њим је говорио проф. Карак о „Кривцима код животиња“, па онда су читани неки реферати о „Дегенерацији и Криминалитету“. На завршетку читао је проф. Бенедикт своју расправу о „Једној психолошкој основној формули у криминалитету“.

Јов. В. М.

ОРИГИНЕРНО СЛАБОУМЉЕ, ПЕРИОДИЧНА МАНИЈА,

ПАЉЕВИНА И ХОТИМИЧНО УБИСТВО

ФАКУЛТЕТСКО МИШЉЕЊЕ БЕЧКОГА МЕДИЦИНСКОГА ФАКУЛТЕТА

Саопштио **D-r Freicherr v. Krafft — Ebing**

и. к. дворски саветник и професор бечког универзитета

Ноћу између 5 и 6 августа 1884 године појави се ватра у кући Луке Ј. у С. (Босна), ну, уз припомоћ фамилије, пође Луки за руком да је угаси. За време гашења пожара приђе Луки Миле П. са запетом напуњеном пушком, и подвикну му: „Кад си спасао своју кућу, онда ћеш сам погинути!“ Присутнима је пошло за руком, пре но што је Миле могао да опали, да га обезбужају; за тим га везаше и предадоше суду.

За узрок Миловог непријатељства наводио је Лука, што је велепоседник одузео једно парче земље од Мила и дао га њему, Луки на уживање.

На саслушању од 8 августа 1884 године, овако је казао Миле: „Ја сам већ од 3 године наовамо живео у непријатељству са Луком, мојим суседом, јер ме је више пута био. Моје се непријатељско држање још више поострило, када је велепоседник дао њему на уживање мој комад земље. Решим се, да убијем Луку, и у том циљу купим 2 пушке кремењаче и 2 револвера, те сам чекао згодну прилику. Ноћу 6 августа запалим му кућу, да бих га приморао да је напусти. Чим је Лука изашао у кућно двориште, ја дигнем пуну пушку на њега, у намери да га убијем, али ме баш у том противник мој и његови укућани ухватили, везаше и суду предадоше.“

На месту тога дела заиста нађоше 2 пуне пушке и 2 револвера.

22 августа 1884 год. опозва Миле цео свој исказ од 8 августа. Он се сам окривљивао, што су га жандарми тукли и претили му да ће га опет бити, у случају да опозове свој исказ пред судом.

Жандарми су одрицали свако насиље и претњу и изјавили су, да је његов исказ био са свим својевољан и да нико на њ утицао није.

На главном претресу 25 октобра 1884 године, остаде оптужени при своје другоме исказу од 22 августа, велећи, да је његово присуство на месту дела било само случајно, а да је наоружан био као обично. (!) Због паљевине и покушаног убиства би осуђен на вечиту робију.

За време дела било је Милу 25 година, био је нежењен и неписмен. Општинско је уверење гласило, да је Миле до тада био беспрекоран и врло мирна темперамента.

Од 18 јула 1885 године, налазио се Миле у хрватском казамату у Лепоглави, а после неколико година преведен је у босанско-херцеговачки казни завод у Зеници, где се и сада налази. 1890 године покуша Миле неко насиље да изврши над заводским надзорником, и том приликом учини се лекару казнинога завода сумњиво душевно стање Милово, те га послаше на лекарско посматрање.

О пређашњем Миловом животу добивени су ови подаци: Миле је неким сведоцима познат већ од 13 године. Живео је мирно са својим родитељима и суседима, није био пијаница, увек је волео рад, али је био ћутљив и избегавао је друштво.

На сведока С. увек је чинио утисак човека, не баш чисте

www.ubvesti.

Оштећени Лука, напротив, никада није приметио на Милу штогод ненормално. До самога атентата живео је у љубави са Милом, и веома је био изненађен његовим делом.

Готово су сви сведоци били сложни у томе, да је Миле од очеве смрти постао немарљив, радо је пио и кућевни рад запуштао.

Из дневника посматрања, закључно са 25 јануаром 1890 године, може се ово опазити:

5 марта 1888 године доведен је на посматрање из Лепоглаве Миле П.; висок је 180 см., обим главе му је 53,5 см. унутрашњост му је здрава, а и душевно изгледа нормалан. У почетку се понашао сасвим коректно. 14 априла је на врло чудноват начин захтевао да се одели од осталих у самоћу, и од 14 априла до 18 маја 1888 године би му молба услишена. При том је јако пало у очи његово понашање. Ускратио је себи и походу свештеникову, он неће о томе ништа да чује, он то може да сазна и из књига (у Лепоглави је Миле научио и читати). Заводском лекару паде Миле у очи, јер је већ дуже времена тражио обавештења о свакој ствари и све је подвргавао некој особитој критици. У почетку усамљености био је врло лако раздражљив, способан за свађу и примећивао се на њему неки унутрашњи немир. После 2 недеље постао је миран, послушан и ћутљив. Да би га могао студовати, премести га лекар у одељење за болеснике код четворице робијаша. Кад су га другови нудили каквом храном, одбијао их је речима: „Остав'те ме на миру!“, а лекар га је често налазио да седи на патосу тупо режећи. И при раду (прављењу ужади) остајао је повучен и ћутљив. Од њега су сазнали да је син једне сироте закупничке породице, и да су му мати, браћа и сестре рано помрли. Школу никада није посећивао, и никада није учен вери. 1881 године умре му отац, угушивши се при пљувању крви. Тада остаде сам на овоме свету. Од 12 година почео је да пије ракију, све више и више тако, да је у 15 години био већ пијаница. У тој години тешко се поболи, изгуби памћење; по том је читаве месеце побољевао. Од тога доба није више никада пио ракију.

После те болести сасвим се променио; никада више није био весело, а од људи се плашио. Једне ноћи, у лето 1884 године, пробудише га иза сна жандарми, везаше га и одведоше у Костајницу. Ту сазнаде, да је запалио кућу свога суседа Луке, и да је овога хтео да убије. Он није знао нити и сада што зна о томе. Те је ноћи провео време мирно спавајући у својој постели. Оружја никада није имао. И о главном претресу није ништа знао, јер је тада био болестан и свест му је оскудевала. Тек му је апсанција казао, да је осуђен на доживотну робију. Он је са свим невин.

Миле је већ 6 пута кажњаван дисциплинарно до јануара месеца 1890 године, и то већином због безобразнога и дрскога понашања наспрам надзорника. Пада у очи, да је Миле по читаве месеце био миран и радан, вредан. За тим дође време, када се он једно за другим, подиже на груб начин противу слугу и надзорника. Док је иначе врло миран, повучен и по-послушан, тада је напротив груб, својевољан и са свим се без разлога тужака. Једном је у таком расположењу напао и надзорника.

Своје периодично такво понашање овако мотивише: „Господине, надзорници су тврдоглави, и ако само што год промрљам, они ме туже и изводе на рапорт. Ту ме увек казне, јер се не поклања ништа вере ономе што ја кажем. Мојим се сведоцима толико исто мало верује, колико и мени, пошто су робијаша. — И сам главни надзорник ме гони, што сам једном подигао руку на једнога надзорника. Директор је још овда онда и праведан, али сви остали не вреде ништа.“

Управник казненога завода, који је могао посматрати Милу још у Лепоглави, примећује на горње мишљење ово: „Увек сам налазио Милу ћутљива, намргођена и повучена. Већ број пута тражио је да сазна узрок зашто је осуђен. Пресуда му је више пута саопштена и објашњена. Никада није пристајао уз те разлоге, увек је при том био у највећој мери раздражен и почињао је да се губи у бескрајним говорима, који нимало нису заседали у [саму ствар. Његови одговори нису имали логике, а приче су му биле шарена смеша фраза и празних порицања. То је Миле тако понављао, док није досадио свима

чиновницима. Најпосле су га сви већ знали и нико се више није упуштао с њиме у разговор о тој теми. — Та околност, као и опаске заводскога лекара, доведоше ме до уверења, да је Миле душевно поремећен.“ (15. марта 1890. године.)

Новија посматрања од 3. јуна до 1. јула 1890. године изнела су следеће: Он би радије 30 дана у Ђелији, него ли један дан у болници; без учешћа зверео је унаоколо, давао је коректне одговоре, није знао зашто је у болници, пошто се осећа сасвим здрав. Он тврди да не зна где се родио, где је пре живео, па чак не зна ни имена суседу Луки. У даљем току посматрања бивао је замишљенији, ћутљивији, а кад би га ко позвао трзао би се као из каквога дремежа.

Из ових посматрања закључили су лекари, да је Миле несумњиво душевно поремећен човек. Боловао је од слабоумља умеренога степена.

У потврду тога мишљења наведени су: сем анамнезе, успореност аперцепције у великом степену. Питања се морају више пута понављати, само да би се добио бар и најкраћи одговор. Сећање на догађаје из раније младости јако је отежало. К томе још додато је увек депримирана нарав, бесмислено мрмљање, мутан, у земљу управљен, поглед, тежак успорен ход и одсутност енергије за ма какав рад.

Даље се додаје, да је Миле већ 8. јануара 1889. године, када је напао на надзорника, био душевно болестан и да му је била одузета моћ употребе разума. Несумње је био још из младости душевно ненормалан и оболео је услед јаких душевних потреса (смрт драгога оца, губитак прихода одузимањем онога комада земље, од кога се он хранио, осуда на доживотну робију, утицаји робије), у смислу душевне болести.

Само се може нагађати, да је Миле био здрав за време атентата 1884. године. (Мишљење од 13. априла 1891. године.)

На основу ових разлога реши суд да понови парницу противу Мила и да затражи факултетско мишљење с одговором на ова питања.

1) Да ли је Милу П. ноћу између 5. и 6. августа 1884. године за време извршења дела, била у одсуству моћ употребе разума, и

2) Да ли је дело извршено у времену променљивога лудила, пошто је лудило трајало.

Мишљење:

Мишљење о Милу мора почети фактом, да обим његове главе износи 53,5 см. Суженост главе такве врсте (Submicrocephalie) говори у прилог оргинерног, урођеног слабоумља.

Даље штета развоју мозга Миловог причињена је тиме, што је он преко мере био одан пићу ракије од 12. до 15. године, беш у време развоја пубертета. Та се периода завршила са неколико недељном церебралном болешћу, која се по могућству могла сматрати као Delirium tremens.

По свима околностима изгледа да је од пуно значаја факт, да је Миле од тада променуо свој карактер, постао је плашљив од људи, морозан, ћутљив и немарљив. Од тада па до дела у 1883. години и све до почетка лекарскога посматрања 1888. године, подаци о Милу су врло оскудни.

Вредно је пажње, да је Миле чинио утисак на сведока С., који га познаје од 12. године као да није при чистој свести.

Од особенога је значаја исказ управника казненог завода, да га је налазио увек ћутљива, утучена, намргођена, увек да се тужака, поуке да не прима, крајње раздражена, конфузана и без логике, тако, да је изазивао утисак духовно поремећенога човека.

И психијатриски судећи о овим опажајима, са специјалним карактеризовањем ових абнормалних душевних стања, овде је случај слабоумља.

Па и брутално, безобзирно понашање његово при том, појава његова на месту дела са 4 комада оружја, елементарно наступно лудило, неувиђавност о праведности имаовине противникове, мотивисање дела бежањем од жандарма, безумно опозивање првога исказа свога, све то указује на слабоумље.

У току тамновања, које слабоумни не подноси лако, појавиле су се даље реакције у смислу дефектнога мозга, који је реаговао на притисак спољних прилика, на трајно сдузимање слободе, морозно, несоцијално, ћутљиво и настрано понашање.

Болесна особа Милова, може се јасније посматрати у типичном, периодичном повраћању епизода, љутите раздражености, непокорности, праведљивости, намргођености и сетности, која га је доводила до елементарног наступног лудила. Та стања означују поуздано периодични повраћај маније и чине Мила тешким душевним болесником. И атентат на надзорника у месецу јануару 1889. године, сигурно пада у време таквог маничног раздражења. Да ли је његово казнимо дело од 1884. године падало у такво време, може се рећи да је могућно, али се не може утврдити.

Новија посматрања од јуна до јула 1890. године доказују, да поред знакова симулације слабоумља (незнање факата из ранијег доба, имена суседовога и т. д.), као пређе. што их налазимо за незнање дела и главнога претреса, да има доказа о јаком душевном опадању.

На основу тих чињеница одговора факултет на постављена питања овим:

Не могу се добити докази о том, да је Милу П. ноћу између 5. и 6. августа 1884. године била одузета моћ разума или да је био у лудилу.

Напротив поуздано је, да је Миле био оитерећен оргинерним, урођеним слабоумљем и мора се признати могућност, да је његово дело имало везе са наступом периодичне маније.

Према свима околностима Миле П. је сада душевно здрав, али периодичним повраћањем маније, душевно болестан човек, који је изложен опасности, да временом са свим обласави, ако се остави да живи у рђавим казаматским приликама.

Са немачког Д. В. Б.

ЊУ-ЈОРШКИ ДЕТЕКТИВСКИ БИРО

Ни једна држава на свету, не троши толике суме на усавршавање и потпуност свога детективног кора, као сједињене државе америчке, а ни једна држава не располаже тако добро организованим и интелигентним кором детектива као Америка. О борби против злочинаца, као и о ваљаној организацији искуسنих полицајаца, данас више нико не сумња, да важе оне речи које је један војсковођа о рату изрекао: треба доста пара, пара и опет пара. Али, најбоља је организација у самој Америци њу-јоршког детективног кора, или тако званог „Central Office“. Његов глас шири се целим светом, те није без интереса, да о њему проговоримо коју опширније.

Детективи Central Office-а — сваки у 44 полицијска кварта њу-јоршка, стоји под командом кварталног шефа — стоје сви под командом шефа полиције, који је од половине прошлог децембра капетан George Titus, један од најбољих њу-јоршких детектива, ученик славног детектива Bynes-а оснивача модерне службе сигурности у Америци.

Детективски биро налази се у самој згради њу-јоршке главне полиције у њеним најелегантнијим одељењима. Прво се улази у један широки простор, где и дању и ноћу иза једне преграде стоје на стражи два детектива, који дочекују публику. Чим се ко пријави да му је на пр. извршена каква крађа, детективи га уводе у другу собу, где се узима на протокол. После неколико тренутака излази у пратњи два детектива који имају да изврше увиђај.

Из те собе улази се у другу, т. зв. „собу за мерење“ у којој се кривци и осуђеници претходно мере, фотографишу и описују по системи Бертилоновој. Зидови ове собе покривени су до врха огромним регалима, који садрже хиљадама хиљада разних таблица, фотографија, описних картона, готово велике већине злочинаца и осуђеника њујоршких. А одатле кроз једна тапетна врата улази се у „свјатаја свјатих“ — у биро шефа сигурности.

Обично понедеоником капетан Titus издаје потребне наредбе за целу недељу. Под њим стоје педесет детектива и девет полицијских официра. Око девет сахати изјутра појављују се официри на рапорт. Они јављају шта има „ново“, шта су чули од других спољних детектива и примају заповести. Два човека обично су вазда у оном крају где су велике јувелирске радње — Maiden Lane, John-овој и Cortlandt-овој улици. Ова два детектива ретко се кад мењају и премештају. Они годинама врше

једну исту службу, јер имају ванредно широко „познанство“ са свима лупежима, који обично „пуцају“ на јувелире.

Четири човека, а некад и више имају сталну службу у улицама, где су остале велике трговине и продавнице; њихов домен образују дућани и кесароши, чије професионалне заступнике они већ познају. То је поље њихова рада. Уочи празника, када публика најчешће посећује радње, разуме се, да има више детектива на служби. Као што се из овога види, captain Titus следовао је примеру Bynes-овом и службу до крајности специјализирао. Више људи годинама имају задатак да пазе на трамваје. Нарочито лети, приликом излета у околину, жељезничке станице пуне су кесароша на које пазе детективи, јер њу-јоршки кесароши бирају жељезничке станице као најзгодније место за своје „операције“. За њих не постоји „недељни мир.“

Пошто се издаду заповести и детективски официри оставе приватни кабинет шефа детектива, отпочињу саслушавања ухваћених лопова, кесароша, злочинаца и др. Огроман је број похвареног женскиња, које се подвргавају тим саслушавањима. Оне чине већину и по тврђењу шефа детектива — а њему се као стручњаку може веровати — оне су нарочито као кесароши и лопови у радњама ненадмашне и превазилазе својом вештином, умешношћу и хладнокрвношћу чак и мушке колеге. Captain Titus увео је због тога женске детективе које у првој линији имају да пазе на женске кесароше, пошто је мишљења, да се против женске умешности може борити само женском умешношћу.

Интересантна је „френолошка школа,“ коју је Bynes основао. Ту се детективи тренирају у памћењу физиогномије. Сви похватани кривци који у току недеље падају полицији шака, пролазе поред шпалера детектива, а тиме се мисли да ће упамтити који од детектива кога кривца и тиме га спречити да у будуће не чини кривична дела, — дакле превентивна корист, која свакој полицији треба да буде најважније.

У њу-јоршкој полицији налази се један детектив William Sheridan — Уилем Шериден — који има необично памћење појединих факата и особа. Управо, његово памћење физиогномија и појединих дата учинише га за једног од најважнијих сарадника детективног бироа, без кога овај тако рећи не може ни бити. Више од десет хиљада разних криваца тај Шериден познаје лично и по имену, и чим кога дотерају, прво њега питају за име, кад је последњи пут био у затвору, колико је пута био кажњаван, у кратко све што је потребно, — ако би кривац лагао, или се потребна дата не би могла због његовог лагања наћи у одељењу за Бертилонаж. Шериден има у глави и све карактеристичне особине појединих криваца, и у сто случајева, деведесет и девет пута Шериден је у стању да погоди по начину извршеног дела, ко га је извршио. Он је чувар фотографског кабинета. Више од 50.000 слика разних људи и жена налазе се у збирци, која је њему поверена на чување, а међу којима се налазе најчувенији злочинци, анархисте из целе Америке и Европе. И све те слике Шериден памти, и памћење га и данас још није оставило. Заиста прави феномен због кога се њу-јоршкој полицији може позавидети.

На послетку долази се у „полицијски музеј,“ који је најстарији у својој врсти, јер су тек после његовог оснивања и други га градови основали. Међу објектима овде изложеним налазе се највише разна оруђа, разни калупи за прављење металног новца, пресе за фалсификовање банкнота, револвери, ножеви, кесарошке наоштрене жице, отрови, лисице итд.

Може се рећи, да њу-јоршки детективски биро располаже најбољим и највештијим детективима. То долази у многоме и отуда, што је у Америци полиција већином тајна, и ретко ћете где видети жандарма, који се више брине за одржање реда. Плата њу-јоршких детектива куд и камо је већа кад се упореди с платама по другим државама. Детектива — десетара почетна је плата 2000 долара, преко 10.000 динара; а обичног детектива 1500 долара (око 7500 дин.), годишње. Плате им се повећавају сваких пет година службе, а за нарочите теже задатке, добијају они знатне награде, које одређује држава или појединци у циљу проналаска кривца или покрађе. У многоме за успех њу-јоршког детективног кора има да се захвали богатој награди и праву, кога има њихов шеф при бирању нових детектива.

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

ИСТОРИЈА ЈЕДНОГ ЗЛОЧИНА

Превео с француског Д. Ђ. Алимпић.

Кад би се веровало извесној криминалној школи, злочинац би, радећи под једним неодољивим утиском, био неодговоран, јер он није ништа друго, до жртва свога темперамента, потискиваног једном врстом физиолошког фатализма, који модерни теоричари стављају у наследство старој судбини. Полазећи са овог гледишта, злочинац би по самој природи, био стављен изван нормалних закона човечанства, из чега опет излази, да се он не би могао потчинити казни кривичних закона. Кад би био изузетан, он не би имао ни један од оних осећаја, којима смо ми спојени за природу човечју. У том случају, ми би га се могли бојати, ми би га могли сажалевати, али га никако не би могли судити, а још мање осудити и казнити. Теорија веома растељива и пуна фраза, која тежи, да од злочинца створи болесника или чудовиште! Она га овим заклања и заштићује, јер његовом браниоцу пружа последње средство, којим он своју речитост ставља у службу једном жалосном разлогу.

Колико је ова теорија у противречности са стварним фактима, најбоље се може увидети из проучавања понашања једног злочинца, од тренутка када је учинио свој злочин, па до момента када о томе даје рачуна друштву. Оставимо на страну неколико умоболних који су, већ и самим својим унутарњим поремећајем, изузети од овог питања. Они, којима се ми занимамо, бића су злочиначка али и потпуно свесна. Проучавајући их, увидећемо да и код најокорелијих злочинаца не ишчезавају потпуно осећаји човечански, и да њихова свест није никад потпуно уништена. И поред највеће своје покварености, човек је увек привезан за човечанство извесним везама. Ма како ово сазнање било лажно, помрачено, покварено и изопачено, оно увек бди. То је оно, које доводи злочинца догле, да се сâм издаје, да признаје своју кривицу, а по некад и да се каје.

Злочинац је подложен грижи савести

Злочин је учињен. Са страховитом хладнокрвношћу злочинац је све предвидео и припревио. Назад је успео, да побегне невиђен и неопажен, не оставив за собом, ма какав траг, који би га могао одати. Он зна добро, како су се други издали и с тога се тврдо одлучио, да не учини исту будалаштину. Обећао је себи, да ће водити строга рачуна о своме језику и својим покретима, и ево га, гди се губи у гомили. Полиција је без икаквих трагова, који би јој помогли, да с успехом предузме истрагу; да ли ће њена истраживања остати узалудна?

Али, у већини случајева, то је сâм злочинац, који иде пред оне, који га траже. У извесним његовим осећајима, који га обузимају одмах после извршеног злочина, полиција има најдрагоценије помоћнике, који га, најзад и издају.

Јер, тек што је злочин извршен, у злочинцу се рађа једна идеја, која га више неће ни оставити, која ће га мучити и којој он више не измаче. Он би хтео знати, шта је било после његовог бегства, хтео би знати, да ли се за догађај сазнало, да ли су се какви докази прикупили и, најзад, да ли се злочину ушло у траг, и у ком правцу. Ради тога, он купује новине и жудно их чита. Али, он не чита ништа друго, до само једну ствар, увек исту, а то је ствар, која ће га у будуће интересовати.

После извесног времена, само сазнање постаје му недовољно. Он би хтео нешто више, хтео би лично све видети, и с тога се враћа на позорницу злочина. То је највећа несмишљеност од његове стране, али је он несвестан. Он зна, да је та несмисленост стала слободу многе друге, па ипак је чини. Гоњен сенком своје жртве он скита по месту на коме ју је ударио.

Уображена идеја више га не оставља; он сав припада њој. Она га непрестано дражи и гони, да говори бесвесно, или још боље, она је његова свест. Она га води. Он мисли да се окружио највећом обазривошћу, као и да је развио најпобедоносније лукавство, док је у ствари утонуо у завештање, које побуђује и најобичнију пажњу. Најзад, да би доказао осутност на месту извршеног злочина, он означаје једно место гди некада није остао и час, у који се није могао тамо наћи. Он иде још даље, па одговара на питања која му се не постављају, и

даје обавештења, често пута изванредно тачна, и ако му их нико не захтева. Он ублажава страховитост злочина и дивљаштво убице, пре но што се за злочин и сазнало...

На местима и пред људима, које погоди, он исмева слабост убица, који не умеју извршити „добро“ свој посао ни чувати „професионалну тајну“; он их сматра као слабостиње и подлаце. Он тако не би радио! Ако му се ма и најмање противречи, или му се указује неповерење, или се, најзад, појављују неке сумње, он устаје у одбрану својом вештином и дрскошћу, износећи, и то охоло, доказе за своје тврђење.

Међутим, поменута идеја све га више и више притискује. Како избећи њеним опасним клештима; како се отрести несносне и жалосне успомене? Да би ово постигао злочинац покушава, да свој разум удави у пићу и задовољству. Он хоће да ужива, па ма то било само један, или неколико часова, у својој страховитој пљачки. Издашан и раскошан, он пуним рукама сеје злато које је у крви скупио; он приређује раскошне гозбе, и спушта се до најнижег разврата. Ово пуно расипање, у ствари побуђује сумњу.

Исто је овако и са оном легендом о храбрости и енергији злочинаца. Колико се пута само чују ове речи: „*Да је овај бедник посветио добру ма и половину енергије, коју је посветио злу...*“

Није никако довољно, познати само узроке, који покрећу на злочин. Очеvidно је, да има злочинаца, који развијају изванредну лукавост приликом смишљања своје кривице и ову дрско извршују, али треба знања, да је ова дрскост ствар пролазног раздражења и резултат усиљености организма. По свршеном злочину, достигнутом циљу и задовољеној страсти, злочинци постају оно, што су и раније — пре злочина били; постају неодлучни и страшљиви, који се од сваког боје, који пред сваком дрхте.

Зна се, да полицајци без оружја, пркосе зликовцима, до зуба оружаним и затварају их. Сазнав, како се један одбегли осуђеник хвалио да ће га убити, шеф полиције из Раване, потпуно сам изиђе му у суерет, и тисне му пун пиштољ у руке. У место да пуца, овај је само отпочео бледети. У сличном случају, један детектив енглески натерао је убицу, да га обрија, и овај је, са највећом брижљивошћу, извршио свој посао.

Славни криминалиста Ломброзо, који је, при том, поборник теорије о неодговорности злочинчевој, напомиње изрично, да су злочинци више лукави но вешти, као и да су њихови најсмишљенији планови без везе, те према томе, да и њихови привидни акти храбрости, не показују ништа друго, до једну урођену бујност и неосетљивост.

Како се открива злочин?

Ухапшен, после једног лутања, више или мање дугог, тешког, а у неколико и драматичног, злочинац се води у полицију. Тамо, он у затвору, очекује док комесар не састави записник и не дође кола затвореничка, која ће га пренети у депо. Овде му узимају име, право или лажно, занимање и остала обавештења, а по том га питају за узрок затварања. За овим га мере и фотографишу, а по том сва његова, већ доста знатна акта, шаљу главној полицијској управи, која их, ако томе има места, допуњује ранијим подацима. После свега овога, злочинац се спроводи истражном судији.

У року од 24 сата, који је остављен агентима, да од затвореног ишчупају тајну, или, бар, да прибаве ма какво обавештење, окривљени мора бити испитан од стране истражног судије. Према једној скорашњој одредби, он добија, било званично или на свој захтев, једног адвоката, који му помаже у објашњењу и одбрани. Као што се види, закон му пружа потпуну заштиту, која иде до крајњих граница његове слободе.

Ретки су окривљени, који признају своју кривицу. Већина њих препиру се, љуте за сваку маленкост и, на очиглед, све одричу. Канцеларија истражног судије јесте позорница на којој се развијају драме, у основи нешто мало променљиве, ну чији се глумци необично разликују један од другог. Ту се могу видети лицемерни и јогунасти глумци, бујне и препредене инације и извештачени простаца, који са протестом бране своју невиност, а не знају, нити могу да погоде, шта се од њих тражи. Има ту препредењака, који исмевају и сам суд, циника који потпуно јасно фактима додају уображене појединости на народ и бунтовника, који нападају друштво и захтевају и то с правом,

да се отклони учињено им зло. *Ками* је све надмашио у овој својој улози: „Кад владе убијају, зашто и ја не бих имао право да убијем“, изражујући, после овога, жељу да утамани све истражнике.

Да би се могао наћи у овоме сплету лажи, судија мора располагати необичним разумом. Сем препредености окривљеног, он има још да се бори и са уображеним идејама своје околине. . . . Посао, деликатнији од свију других, за који је потребно, колико такта и психолошког општроумља, толико и личног искуства.

Правда, у осталом, има и својих помоћника, а то су: полиција и лекари. Чим је откривен један леш, па било да он лежи у трави или у отвореном пољу; на уличној калдрми или у блату каквог потока, или најзад, на застирачу каквог раскопног стана, закон забрањује, да се он дира. Ово наређење правда се користима, које се могу добити испитивањем положаја тела, облика и дубине ране, истечене крви и т. д. То је полазна тачка и зрачак светлости за општроумну полицију у истрази која одмах почиње. Отисци стопала, трагови прстију, парчад, или, најзад, само неколико кончића какве материје, допуштају образовање хипотеза, које ће се утврдити доцнијим истраживањем.

— То је, господине управниче, рече једног дана шеф сигурности пред страховито унакаженом лешином војвоткиње до Пражена, ударац једног аматера...!“

Најобазривији злочинци не предвиђају све и падају полицији у шаке само услед своје невештине. Извесни знаци, често пута показују, да је убица био пријатељ своје жртве, или присни пријатељ његове куће.

Сем овога, треба још водити рачуна и о лекарском прегледу, као и о доставама. Секција приближно утврђује час у који је злочин извршен. Она је у стању да разликује привидно наглу смрт од природне, несрећни случај или самоубиство од доста честих случајева давлена и вешања жртве. Што се тиче достава, оне су тако многобројне, да изискују нарочиту службу у профектури — службу „љускаваца“, који отварају стотинама писама, са и без потписа. У већини случајева, доставе ове садрже само обавештења или лажи, лажне производе фантазије надражених мозга, или, најзад, рђаве шале. Ну, и поред свега овога, у њима се понекад налази и поузданих мишљења, диктованих злбом, или мржњом...

Најзад, судија суочава окривљеног са сведоцима. Он га одводи на место, на коме је намерно приуровљена та сцена око извршеног злочина и открива пред њим леш његове жртве. Многи окорели злочинци, који су се одупирали, преклињали молбама и претњама, били су сломљени овим трагичним моментом, када су се нашли лице у лице са својом жртвом...

Ако је окривљени признао кривицу или ако, и поред његовог одрицања и кушања, судија држи да има довољно доказа, он га спроводи суду. Овај понова испитује акта његове кривице и, у извесним случајевима, решава прекид или допуну истраге. У противном, акта се спроводе поротном суду, *окривљени* постаје тада *оптужени*. (Наставиће се).

КО ЈЕ УБИЦА?

КРИМИНАЛНА ПРИЧА

А. Белоа.

5

Из опрезности једва је првих дана и излазила из куће, и никад даље од шумице бријерске, која се граничила с њеним вртом. Њено обично место за шетњу био је насип. Тамо је био живот, тамо се није осећала тако усамљена; под њеним ногама се дизало и падало море, на којој се кретала читава флотила чамаца и лађица, а покатшто би пропловио и какав енглески или шведски брод. Морнари су пролазили поред ње певајући; деца су се гонила, а женски свет, који се овде ба вио ради свога летњег опорављења, шетао се горе доле, смејући се и ћеретајући.

Почетком августа навео је једанпут пут поред мале касине одмах поред насипа. Неколико мушкараца седело је тамо ревносно се забављајући. Један се од њих трже изненађен, кад је њу спазио, па је чак изгледало, као да је хтео да се сакрије иза својих другова; али је после било, као да га је страх прошао; бар јој је, и ако још готово посрћући, приступио. Она га је сместа упознала, и ако га није виђала скоро три године.

То је био Луј Шасен, некадашњи помоћник њезина оца — смели млади човек, који је тражио њену руку, кад је још била шипарица, и коме је њен отац показао пут.

Она застаде, и не знајући тачно шта чини и причека га.

— Ви, госпођице... опростите, госпођо, хтедох рећи! Ви овде?

Она је отезала са одговором. Ако јој глас изда узбуђење?! А она се стидила тога узбуђења и стало је доста напора, док се толико савладао, да је могла одговорити:

— Да, господине... овде станујем, отприлике већ четрнаест дана.

— Већ четрнаест дана, а ја вас нисам још ни једанпут видео!

— Станујете ли и ви овде?

— Већ одавно. Овде сам ради опорављења... Али, разуме се, нисам о томе ни слутио, да ћу се свама овде састати!

Она је веровала његовим речима, као што је некада веровала у његову љубав. Није јој пало у очи, да је овај састанак био нешто чудноват, да га није створио пуки случај, него да је од дужег времена био спреман.

— Али молим за опростење, моје госпође, што сам вас у шетњи вашој узнемирио, обрати се Шасен госпођи де Живреј као и њеној пратици. — Да ли, можда, допуштате, да вас неколико тренутака пратим? Већ је тако дуго, откако нисам имао задовољства, да будем у друштву париских госпођа.

Она настави свој пут, не давши му допуштење, које је тражио, а он пође поред госпође Дипи, која се налазила између њега и госпође де Живреј.

Ова опрезност, као и одмереност, коју је стао показивати, његова учтивост, која се готово граничила са хладноћом, повратитице младој жени опет њезин мир. Она му је одговарала на питања, која јој је стављао, па му је и сама управљала разна питања. За време целе шетње, која се простирала до првога моста на насипу, нису се ничим другим забављали осим Сен-Валеријем и његовом околином. Луј Шасен није се усудио да учини никакву алузију, нити на прошлост, нити на садашњост.

Кад су опет дошли испред касине, он се захвали госпођама, поклонив се и удаљи.

После овога, неколико дана није госпођа де Живреј крочила из куће, јер се бојала, да ће се на насипу или у околини опет срести са Лујем Шасеном. Њено је удовичко стање било још и сувише младо, да би се јавно показивала у друштву младога човека, који јој није био род.

Али неколико дана доцније рећи ће Лаура себи, да она није на море тек зато допутовала, да живи као калуђерица у манастиру. Зашто да она баш мора да наиђе на Шасена, кога ни првих дана није виђала у Сен-Валерију? Зар не би, ако не буде више излазила, тако изгледало, као да га избегава? или као да га се чак и боји? Најзад, ни по чему се не може закључити, да он још на њу мисли! Његово узбуђење, кад је онако неочекивано изишла преда њ, било је јамачно само изненађење, а такво изненађење није било ни мало чудновато при том неслућеном састанку после трогодишњег растанка! Зар није и сама била донекле узбуђења? А зар се није данас већ опет стишала? Зар јој није, уосталом, некадашњи секретар њезина оца у току времена постао сасвим равнодушан!

Она, дакле, после неколико дана изиђе опет на насип и то у времену плиме и осеке, — обично време за шетњу, — и као што је с правом слутила, Луј Шасен јој не изиђе више пред очи.

Тако је прошло три дана.

Сви бањски гости беху још ту — само њега нема.

Да ли је отпутовао? или је, можда, срдит због тога, што се крила? Али с њене је стране такво понашање било просто и објашњиво; јер жена не мора баш сваки дан да излази, а најзад и не може сваки дан да излази, пошто је по хиљаду стварчица задржавају код куће — али човек, који је сам и живи у хотелу, потпуно је господар свога времена!

Истражујући и размишљајући о томе, постаде јој шетња по насипу мало по мало досадна: море с његовим монотоним шумом, његовом вечитом плимом и осеком, бањско друштво са њиховим досадним лицима и ружним костимима, празно торокање, све је то њу чинило нервозном.

Зато је она од сада за своје излете изабрала шумицу бријерску, где ће, далеко од светске гунгуле, моћи сама шетати, и где ће се моћи одрећи и друштва њене вечите дуње, која јој се од неколико дана такође више не допадале.

Већ о њеној другој шетњи у шумици спази она Луја Шасена, где седи с књигом у руци под једним дрветом. Као и код њиховог првог срастања, учини се он изненађен и узбуђен; али јој се затим придружи.

— Ја сам мислила, да сте већ отпутовали, рече она, још пре него што ју је он ословио.

— Отпутовао! Ах, не, госпођо. Ја мислим овде целога лета да останем.

— Ви овде живите јамачно с породицом? упита она даље.

— Ја немам породице, него живим сам у свету.

Са радоснијим лицем, него дотле, настави га она питати:

— Ви сигурно радите много? и с тога се јамачно тако ретко виђате?

— Не, госпођо — у ово доба је на берзи готово све мртво.

— Ах! ви радите на берзи?

— Да! отприлике већ три године — и посао ми доноси толико, колико ми је за живот потребно.

Затим додаде, као да врати интересовање, које је она према њему показала:

— Верујте ми, госпођо, ја сам сву несрећу, која вас је снашла, смрт господина вашег оца и смрт господина де Живреја, пратио са великим учешћем. Ја бих се био сматрао за срећнога, да сам се у том жалосном времену рачунао међу ваше пријатеље; али сам се морао бојати, да не изгледам наметљив.

Она му се заблагодари једним покретом, а он онда даде разговору други правац, није се више занимао њоме, али не више ни собом, да би на тај начин назначио, да мудрост налаже, од таквих ствари далеко се држати. Тако је он њу постепено уљуљао у мир и сигурност — и кад је одлазио, упита, хоће ли се смети надати, да се с њоме сутра опет у шуми нађе. Сад се она није више плашила од одговора: „Ја се често овуда шетам.“

Отада су се често овде састајали, шетали се заједно, обично мирно и ћутећи, не говорећи ни о чему другом, осим о утиску, који је на њих чинила шума и поље или какав леп изглед или сунце на небу.

Једнога дана спази је он, кад је пролазио поред врта, где стоји иза живе оградe. Он је поздрави; — а она — она се сматрала обавезном, понудити га да уђе — прво само у врт, па онда и у кућу...

За овом првом посетом дошле су даље посете. Али њој није ни на ум падало, да се због тога узнемирује, тако је дискретно било забављање међу њима — тако је бојажљиво он избегавао сваку алузију на прошлост и на будућност.

Око половине септембра отпутова господин Шасен опет у Париз. Тамо су га звали послови, као што рече — а госпођа де Живреј следоваше његовом примеру, јер је време постало непријатно, дани су се скратили, а бављење у шумици је изгубило своју драг.

VIII

Луј Шасен се никако није одмах упутио госпођи де Живреј кад је за њен повратак чуо, него је оставио да на њега чекају. Дошао је тек кад је био позван. Његове су посете прво имале вид хладне учтивости. Али су мало по мало бивале топлије, а после четири недеље чињене су сваког дана, покато и двапут дневно.

Њихови разговори кретали су се око концерата, позоришта, забава и разоноћења разне врсте, о којима је она, за време живота њенога оца и мужа, мало слушала и видела, пошто ни један од њих двојице није волео друштво. Он јој је отворио нове светове, улио јој ново интересовање, које се, док је удовица, једва може људски стишати, и водио је, полако али сигурно, корак по корак, брачној вези.

Затим је схватио ствар озбиљније, прешао је практичноме пољу, објаснио јој је, да за жену њених година и њенога неискључива у пословним стварима није ни мало пробитачно, да у недостатку мушке помоћи и саветника доводи у опасност своје имање, које, и кад би још једанпут толико било, ипак није сигурно од неваљалаца, који почињу код послуге, а не свршавају се још ни близу са агентима и посредницима.

— Ако когод баш и не краде, рече он једанпут, — проузрокује ипак штете нехатом и непажњом. Шта раде ваши људи с повцима, које за вас наплаћују? Затварају их у касу или их

позајмљују са ништавним интересом, док се пословима на берзи за готов новац, код којих је искључена свака опасност, могу постићи велики добици.

— Па ви радите на берзи! одговори му она; — могли би, дакле, тамо за мој рачун спекулисати?

У први мах он није хтео за то ништа да чује, па онда попусти; али није хтео за себе да узме ни најмањи део, кад је учинио знатан добитак, ма како да га је она наговарала.

Другом једном приликом, кад је она читала неко писмено, које јој је био послао њен бележник, упита:

— Желите ли, можда, да вам помогнем?

— Ах! то би ми било веома мило! одговори она на то, јер, да вам кажем истину, ја не разумем ни речи од свега тога.

Он седе поред ње за сто, и док су заједно прочитавали разна писмена, додиривали су се при прелиставању њихови прсти и при читању њихове главе. Она је разумела садржину можда још мање него пре тога, јер је била узбуђена. Али је он разумео ствар изврсно и тако је умешно расправљив, да је бележник, кад му је јавила за своју одлуку, узвикнуо:

— Врло добро: веома мудро! сасвим паметно! Ко вам је дао тај савет?

Она одговори, поцрвенивши:

— Сама сам тако одлучила.

Ну о љубави или пак о женидби не рече Луј Шасен ни речи. До душе код њега су очи замењивале глас: пар дубоких очију са проницавним погледом, сличних онима барона Роберта. Можда је њима имао да благодари за одликовање, које му је пре три године, као обичном писару, пало у део од стране тако богате наследнице, као што је била Лаура. Зато је он и сад оставио њима, да изразе његову вољу, која је, без обзира на сметње, тежила да се доспе до брачне везе, до заједнице у имању.

Али скоро је изгледало, као да се грози милиуна господин Лорантија; и та је тактика учинила, да је у Лауре нестало и последње сумње и није много недостајало, па би она себе убедила, да би се њен отац, кад би још био жив, толико радовао због Шасеновог понашања и некористољубља, да би сам радио на остварењу брака, који пре тога није хтео одобрити.

Од тога времена, кад је свога љубљенога оца, коме је је увек била послушна, стала питати за савет у стварима свога срца, и кад је стала уображавати, да би је он и сам наговарао, кад би још могао, морала је скору удадбу да сматра као најбољи корак у своје положају.

Све су је околности на то гониле: брига о њеном имању, склоност ка промени, жеља, да доспе у мирне одношаје, — ко би могао боље од Шасена да штити њен новац? На кога би се могла боље ослонити него на њега, па да се појави у друштву, у салонима, у позориштима, да се нађе на оним, њој непознатим местима уживања, о којима јој је он тако много причао? За кога би се уосталом, она као удовица, и могла боље удати, него за човека, кога је волела као млада девојка и коме је у срцу сачувала верност?

Тако је дошло, да је она прво проговорила о браку. Он је био довољно вешт, да је догура до тога корака и доста привидан светац, да се томе опири. Данас он има више искуства о животу, него пре три године, и данас га страши велико имање. Какву одговорност ће тиме да натовари себи на врат! Колико бриге и старања!... А колико завидљиваца!... Колико ће непријатеља да створи противу себе!... И она је била принуђена, да ове противразлоге један по један обара, док се он, најзад, није повиновао; али то није учинио, а да она не осети, да се он жртвује за њен глас.

Свадба је прошла без великих свечаности; али је „фигаро“ донео о томе кратак извештај у рубрици „знамените свадбе“, а неким чудноватим случајем десило се, да је истога дана у истој листу међу разним вестима стајала ова белешка:

„Један господин, који стоји у вези с нашом редакцијом, отишао је био данас са овлашћењем министра унутрашњих послова у казнени завод за женске преступнице у Клермону и разгледао одељење, у коме су смештени на доживотни појединачни затвор осуђене преступнице. Он јавља занимљиве вести о, у своје време, много спомињатој, Бerti Моклер, са надимком Алфонс. Како изгледа, бављење у казненом заводу утиче на њу врло рђаво, јер ће првобитни напади, који код ње све чешће долазе, изазвати потребу, да се премести у какав други казнени

завод. Она се за сада занима плетивом. Али она још једнако изгледа онако лепа као некада; ко зна, да ли би тако било и са понеком од наших париских госпођа, кад би оне, као Моклерова, морале да носе осуђеничку капицу и сукњу од цивлика, које одело уопште не доприноси баш много улепшању женскога изгледа!

Део други

I.

„Бертону Роберту, Лима. Пријатељица у невољи. Дођите брзо!
Дипи.“

У своме последњем писму обудовљеној госпођи де Живреј, која се пре године и по дана удала за господина Луја Шасена, саопштио је био барон Роберт, који је био отпутовао, из Индије у Африку а из Африке у Јужну Америку, да ће отићи у Перу — једину земљу, коју с научнога гледишта још није био пропутовао.

Госпођа Дипи је с тога мислила, да треба да телеграфише у Лиму, главном граду у Пери, али не полажући много вере у срећно доспевање своје депеше. Ну депеша је стигла истога дана у Перу, кад и барон, и дође одмах у његове руке. Он је читао намрштена чела и премишљао неколико минута. Затим позва свога старог Курјеа и рече му, да се правац њихова пута мења и да ће, што је могуће брже, морати отпутовати за Француску.

Кад се, после одсуствовања од две и по године, барон вратио у свој париски стан у Авни Биго, нашао је тамо писмо, које одмах пробуди његову пажњу.

„Барону Роберту де Верније, с молбом, да писмо прочита одмах по своме повратку и то пре него што би ма кога посетио! стајало је на завоју, који је он одмах отворио.

„Господине Бароне!“ гласило је затворено писмо, „ви сте ми у једно време мога живота, — кад је мени веома бедно ишло и кад сам, услед једне парнице, утрошила своја последња средства и тиме страћила све своје надање, — своје интересовање тиме доказали, што сте ми код госпође де Живреј створили положај пратилице и домаћице. Ова се госпођа показала према мени исто онако добра, као што сте и сами били. Она је са мном свагда поступала као са себи равном, као, са пријатељицом, а не као са потчињеном особом. Ја, дакле, дугујем њој и вама благодарност, и да бих тај дуг, колико толико, одужила, управила сам, и немајући на то потпуна права, на вас онај телеграм, који вас је молио за брзи повратак. Данас вам поверавам важну тајну: госпођа де Живреј, која је, као што вам је из њених писама познато, од године и по дана удата за господина Луја Шасена, живи у најгорем браку и најнесрећнија је жена на свету. Она сама не би вам никад казала истину. Пошто, дакле, сад знате, како ствар стоји, моћи ћете јој помоћи, сигурно ћете је спасти. Ну пре него што будете госпођу похвалили, позовите мене. Ја ћу вам све казати.

Ваша службеница Удова Дипи.“

Барон Роберт нареди, да се позове госпођа Дипи и она одмах дође.

— Захвала сам вам, што сте ми послали телеграм. Као што видите, ја сам вашем позиву сместа следовао... госпођа де Живреј... или госпођа Шасен... је дакле, као што сте ми писали, врло несрећна?

— Јесте, господине бароне!

— Томе се не чудим! Човек, за кога се удала, познат ми је од дуже времена; јер га је Лоранти, који му је с почетка хтео дати посла у својој канцеларији, узео доцније за свога секретара, а није се о њему тачно распитао. Кад сам ја, на жалост и сувише доцкан, био умољен, да се о њему распитам обратио сам се на једнога од својих пријатеља у клубу, код кога је он раније радио, и тај нам је веома препоручивао, да га се чувамо. На жалост, Лоранти није хтео да каже својој кћери, шта је чуо. И његова се погрешка свети сад на нашој несрећној пријатељици, која је живила у уверењу, да њен отац куди Шасена само: као да му је више стало до новца него до срца његовог детета; а како је сад овај пронашао као мудро, да се представи некористољубивим, онда је и те једине мане нестало, и бедна се жена дала уловити.

— Сасвим је тако, господине Бароне! Кад би ви само знали, како је он лукаво одиграо своју комедију.

— Зашто ме нисте још раније известили, кад вам је то било тако јасно?

— Увидела сам то, на жалост, тек кад се несрећа већ догодила. Његово је претварање мене исто тако завело, као и бедну госпођу.

— Ја се у том погледу ослањам сасвим на вас. Зашто сам морао путовати у такве даљине, да ми је писмо са објавом њене свадбе тек онда стигло, кад је већ све било свршено. Пошао сам опоменути је, да буде на опрези од лукавих људи, али сам био заборавио да јој именујем онога човека, којег се требала бојати понајвише. Али оставимо прошлост и забавимо се садашњошћу, да би спасли будућност, у колико се још може спасти. Дајте ми, молим вас, опширнија обавештења о понашању Луја Шасена. Дакле, он не води бриге о својој жени? Њему није ништа до ње стало? Он је упропашћује?

— Дакако, господине, и то без икаква обзира! Ни толико стида нема више, да своја срамна дела врши прикривено. Показује се са својим галантним пријатељицама у шумици, у позоришту, свуда! и често остаје два, па и три, дана ван своје куће.

— А шта вели госпођа де Живреј на то?

— Сад више ништа! Плаче целога дана.

— Али раније се ипак тужила! Зар не?

— Да, у прво време! Она још није била напустила наду, да ће га опет привући себи. Али сад је свему надању крај, откако се показао онакав, какав је.

— Како то?

— Једнога дана му она у својем очајању довикну: „Ти ме дакле не љубиш? и ниси ме никад љубио!“ На шта јој је он одговорио: „На, напоследку, јесте. Нисам те никад љубио! Нека ти је то, дакле, речено, да комедија једном дође своме крају. Твој сам новац љубио, твој новац љубим још и љубићу га, надам се, још доста дуго. Тако! сад си на чисто и надам се, да ћеш ме оставити на миру.“

— Је ли вам то она сама причала? упита барон, пребледивши.

— Он можда није знао, да сте ви били тамо?

— Тако што не узнемирује њега ни најмање. Од свадбе је као преображен: он се чак више ни најмање не стара ни да се претвара, него се показује сасвим онакав, какав јесте.

Барон Роберт је хтео, пре него што би створио себи суд о Лују Шасену, сигурно да прибави још даља обавештења, јер рече госпођи Дипи:

— Те су речи можда биле у гневу избачене? Можда му је за тренутак недостојало свести о тешкој срамоти, коју је нанео својој жени.

— Гнев не познајем ја код тога човека, господине бароне! Он је хладан као риба. У осталом, ја се не бих могла никако преварити; јер му је глас био сасвим миран, а сваку је реч тако полако изговорио, као да је имао намеру, да бедници све то сасвим загорча!

— Добро, рече барон. Па онда запита даље:

— Од те сцене, о којој ми причате, могла је госпођа де Живреј да осети само презирање према безобразном, неваљалом човеку?

— Не, господине, то не верујем.

— Зашто не?

— Она се никад не тужи противу њега, него увек покушава, да прикрије његове погрешке и све, што се о њу огрешио; а ако то не може, јер његове погрешке и сувише боду очи, онда се стара да их стави у блажу светлост. Она се даје плачкати без говора, без приговарања даје му она свакога тренутка свој потпис, да би он могао продавати хартије од вредности и земље њене. Он се већ одавно не задовољава више само интересом и приходом, него мора да начинје капитал. О понеким стварима, господине бароне, не вара се човек тако лако! На пример ни у овоме: Госпођа Шасен не скида очију са свога мужа, чим је он неколико тренутака код ње. Све изгледа, као да би хтела да му прочита мисли, да му погоди жеље, па да им изиђе на сусрет.

— Невероватно! узвикну он. Та жена нежне душе, чиста срца! Па још да љуби тога човека, који ју је сурово увредио, који је из дана у дан мучи... То је загонетка, чије решење ја не могу да нађем.

Он прође неколико пута горе доле ћутећи; затим застаде.

— Али ако га она и сада још љуби, рече, шта нам остаје да радимо? Како да је онда спасемо?

— Ви можете то, господине бароне, одговори госпођа Дици; с тога сам се и осметила била, молити вас за помоћ. Госпођа де Живреј вас веома уважава; само *ваш* утицај може још да одржи равнотежу према оном другом штетном утицају, а можда ће још моћи и да претегне.

— Покушају радо, рече он просто. Да ли ћу је наћи вечерас код куће?

— Свакојако. Она никад не излази.

— Али њега не?

— Мислим, не. У то доба он обично није више код куће.

— То би ми било милије; јер бих, у крајњем случају, могао лако доћи у искушење, да га удавим, те да брже доспем до циља. А сад, драга госпођо, можете ићи. Вратите се бедној жени, али јој немојте рећи, да сам у Паризу. Хоћу изненада да изиђем пред њу, како је она то од свога детињства с моје стране навикла.

Кад је госпођа Дици отишла, упути се барон Роберт на ручак у свој клуб, у чије се најомиљеније чланове бројао.

Надао се да ће тамо сазнати што ближе о Шасену. Ов додуше није сумњао, да је госпођа Дици испуњена најбољим намерама, али није држао за немогуће, да би је њена приврженост према госпођи де Живреј могла довести у искушење да претерује, и зато је нашао за право и умесно, потражити још с које стране обавештења. Али је брзо дошао до убеђења, да госпођа Дици није претеривала, него, напротив, да је још далеко изостала иза истине.

Луј Шесен, још до скоро бедни ђаво а сада велики богаташ, јуче још непознат човек а данас друштвена величина, на коју су се управљале све очи, која је са свију страна окружена читавом гомилом ритера среће, његових ласкача — величина испуњена горућом појудом, да се освети за седам гладних година.

Луј Шасен се стрмоглавце бадио у вртлог распусничког живота, и то без штедне, без стида, пркосећи јавноме мишљењу, изазивајући гнушање чак и код оних, који живе од скандала. Он је мислио да са својим милионима може себи допустити све, па и најгрђе неваљалство.

Барон Роберт је сад био умирен те се упути госпођи Шасен. (Свршиће се).

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Од једног општинског писара добили смо следеће питање:

Н. Н., земљоделец из села Н. имао је у вароши кућу са плацем, а живео је у селу Н. са задругом, где је такође имао непокретнога имања,

Од пре 8—10 година Н. је са фамилијом отишао у варош Н. да живи, у својој кући, и продукио и даље бавити се земљоделством на имању, које је имао у селу Н., а поред овога занимања, отпочео је у вароши Н. споредно радити и абациски занат у радњи, која му је постојала уз кућу на главној улици, а уз то још, под именом трговца, продавао је по мало и разног ситничарског еспапа који је узимао од трговца на кредит, и обавезе као трговац издавао и потписивао.

Овако је радио 6—8 година, а доцније, када је, ову споредну радњу напустио, поверници његови, који су му еспап давали на вересију, туже га суду, и суд га осуди на плаћање дугова, као трговца, по његовим обавезама. За ове његове дугове, полицијска извршна власт напише му еспап који му се у радњи затекао и прода, а за ресто дуга тражи наплату из његовог непокретног имања.

Пре, по што је се приступило попису непокретнога имања, дужник је изјавио пред влашћу протоколарно: да он никада није био трговац, да о томе никакве фирме код надлежног суда није протоколисао, нити је пак испунио ма какве услове који се по нарочитом специјалном закону за трговца траже, даје, изјавио је, да је он земљоделец и да је се он непрестано занимао земљоделством, а да се са истим и данас занима, и, да је раније — у време задужења — поред земљоделства, — као његовог главног занимања, доиста упражњавао у вароши Н. још и абациску и ситничарску радњу, као споредну; па је тражио, да му се као земљоделцу изузме из пописа за наплату ових приватних дугова: кућа с окућницом од једнога дана и пет дана ораће земље, колико му имања и сџм закон, као земљоделцу штити.

Овај општински писар, молио нас је за објашњење: да ли се у наведеном случају именовани дужник има сматрати као земљоделец, кад није испунио никакав услов који се за трговца тражи, нити је пак своју фирму код на-

длежног суда као трговац протоколисао, и да ли му као таквом треба изузети од пописа онолико имања колико § 471 грађ. суд. поступка штити земљоделцу или не?

На ово питање ми му одговарамо:

Тачка 4 § 471 грађан. судског поступка, штити земљоделцу од продаје за приватне дугове — па живео он у селу или вароши, пет дана ораће земље и кућу са зградама и плацем од једнога дана.

По тачки 1 правила господина министра правде од 4 фебруара 1874 године № 354, која су прописана за извршење закона од 24 децембра 1873 године, односно тога, шта се земљоделцу за извршење пресуде може у попис узети, — под именом земљоделца, разуме се, не само онај који у селу живи, већ и онај који живи у вароши, али би му ипак земљоделство била главна радња, којом себе и породицу издржава. По тим правилима, овде нарочито долазе они, који живећи у вароши, какав занат раде, но, који им, без земљоделства не доноси такав приход да себе и породицу издржавати могу. Такви су поглавито: лончари, ужари, крпачи разних заната, одвећ незнатни бакали, бербери, рабаџије и т. д.

Код овако јасних правила за извршење поменутог закона, по нашем мишљењу, излишно је свако друго објашњење о томе: коме закон као земљоделцу штити од продаје имање означено у тачци 4 § 471 грађ. судског поступка, а коме не.

У конкретном случају, кад је дужнику било главно занимање земљоделство и тада, кад је он живио у вароши, онда се он, по наведеним законским прописима, има сматрати за земљоделца, без обзира на то, што се је у томе времену поред земљоделства, као главног занимања, споредно занимао још и абациском и ситничарском дућанском радњом. И, према томе, њему се по закону мора од пописа и продаје за наплату приватних дугова изузети и оставити на уживање 5 дана ораће земље и кућа с плацем од једнога дана, без погледа на то, у којој је прилици он те дугове учинио, и како се је на обавезама потписивао, а његови поверници требали су да воде рачуна о довољној обавези дуга у времену, кад су му зајам давали, па им сада не би било у питању потраживање тога дуга, ако дужник случајно нема више имања но што му закон као земљоделцу штити.

Један општински писар управо је на нас следећа питања:

1, Како се имају сматрати пресуде општинских судова, иступне природе, које су изречене у ранијим годинама и у своје време извршене постале, па је од дана, када су постале извршене, до дана када општинска власт приступа наплати досуђене таксе у маркама по истима, протекло пуних пет година дана па и више. Може ли се досуђена такса по истима сада наплаћивати или не може и ако не може, како ће се са таквим пресудама поступити и шта се по истима има даље урадити? и,

2, Како се имају сматрати оне пресуде општинског суда иступне природе, које су изречене по тужби приватних тужилаца и такса за извиђај у напред наплаћена, па окривљен и осуђен, да је приватном тужиоцу накнади заједно са осталим трошковима и дангубом, а протекло је више од пет година, од дана када је пресуда постала извршна, и за то време наплата није извршена. Има ли право осуђени користити се и овде застарелошћу и каквом, или не?

На ова питања ми му одговарамо:

I. на питање под 1

По првом одељку члана 21 закона о таксама, државно право за наплату такса, застарева за пет година од дана кад је требало таксу положити, односно наплатити. А по трећем одељку тог истог законског прописа, сваки рад власти, за наплату таксе, прекида ту застарелост, и она почиње понова тећи од последњег рада власти за наплату.

Према овоме, ако има иступних пресуда општинског суда, које су постале извршене пре пет година, а по њима није још наплаћена досуђена такса у маркама, нити је *ма шта у току тога времена предузимано за наплату те таксе*, онда је право наплате таксе по њима *по закону застарело*. У таквом случају, досуђена се такса не може наплатити од осуђених лица, али треба изнаћи оне органе општинске власти, који су због свога нерада на извршењу тих наплата допринели застарелост и таксе, и оптужити их надзорној државној власти, а она ће са њима урадити даље шта треба по закону,

На случај пак, да је у току прошлог времена у 5 година, ма шта од стране општинске власти предузимано, за наплату досуђених такса по поменутих пресудама и о томе на самим

пресудама, или иначе, има каквог званичног трага, па од дана последњег рада власти за наплату још није протекло 5 година, онда право наплате таксе, по истим пресудама, по закону није застарело, јер је том радњом власти застарелост прекинута и почела понова тећи од дана последњег рада за наплату. У таквим случајевима дакле, таксу треба сада наплатити од осуђених, на пресуде прилепити, прописно поништити, па их онда у архиву оставити као свршене; и,

II. На питање под 2

По § 396 крив. закона, пресуде по иступним кривницама застаревају, неке за три месеца а неке за годину дана — према врсти учињених дела — Али, ова застарелост односи се само на досуђену казну по тим пресудама, а никако и на досуђену накнаду штете, таксе, дангубу и остале парничне трошкове приватном тужиоцу. Те досуде сачињавају грађански део пресуде, а иступне пресуде по грађанском делу, по нашем мишљењу, застаревају, према последњем одељку § 397 казненог законика, и § 939 грађанског закона, за три године.

По томе, и право наплате свију досуђених накнада и парничних трошкова приватним тужиоцима, по иступним пресудама, застарева за три године, рачунајући од дана када су те пресуде постале извршне. И због тога, општински суд не може по таквим пресудама својим вршити никакве наплате, ако је од дана извршности њихове до сада протекло три године дана и више, већ ће их својим одлукама, које ће и интересованим странама саопштити, огласити за застареле и као такве у архиву оставити.

Међутим, приватни тужиоци, који су, због неизвршења наплата по тим пресудама на време, оштећени, са немарног и неправилног рада дотичног општинског органа, могу овога тужити надлежном суду и тражити да им он ту штету накнади, ако се успеху надају.

* * *

На питање једног полицијског званичника: Да ли новац од продатог заложеног имања извесног дужника Управе Фондове, који претекне преко исплате дуга управи, треба издати дужнику или не одговарамо му:

Да у томе случају, претекне новац од распродатог заложеног имања дужниковог, треба, сходно § 321. грађанског законика, издати дужнику само онда, ако се никакав поверилац више није обратио дотичној власти са пуноважним решењем или пресудом за наплату, свога примања из тог претекнутог новца, или, ако дотични дужник ништа не дугује држави на име порезе.

Ако стоји први случај, онда претекнути новац треба послати првостепеном суду на распоред, сходно §. 489. грађанског судског поступка; а, ако стоји други случај, онда треба из тога новца предходно наплатити дужну порезу, па, ако и преко тога што претекне, предати дужнику.

А, ако стоји и један и други случај, онда треба из новца о коме је реч, прво наплатити дужну порезу, па тек, што преко тога претекне послати суду на распоред.

* * *

На молбу једног општинског писара, да му објаснимо: какви су подаци потребни извесном лицу, па да може заменити своје досадање презиме другим презименом, — одговарамо му:

Кад неко жели, да своје презиме замени другим новим презименом, потребно је, по уредби од 30 јуна 1851 године ВМ 470:

1, да за то поднесе молбу Министру Унутрашњих Дела, са објаснењем узрока због којих промену презимена тражи. На тој молби треба прилепити 20. динара таксе у маркама; и
2, да уз молбу поднесе доказе: да је оно презиме које жели сада узети, старо презиме његово или његове фамилије, а осим тога још и доказе: којима се утврђују оправдани узроци, због којих тражи промену старог презимена.

* * *

На питања једног општинског писара, какву и колику таксу могу наплатити општинске бабице за труд и услуге које учине имућним породиљама, одговарамо му:

По распису Министра унутрашњих дела од 26 маја 1895 године СМ 4180, који је одштампан на страни 3-ој «упутства за бабице» — «Бабица има права наплаћивати за учињене посете пре и после порођаја од 1—3 динара, за порађање 10—25 динара; но, код порађања обухвата се код ове таксе и сав остали рад око порођаја који је потребан.

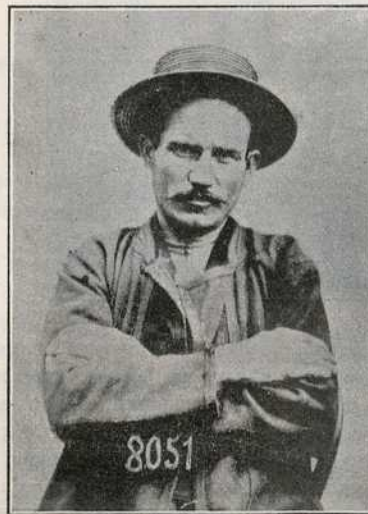
«За све остале бабичке радове као калитирање испирање вагине и т. д. од 2—4 динара, према имућном стању женскиња,

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

КО ЈЕ ОВО?

Концем јула месеца ове године дошао је у начелство окр. смедеревског Динко Науновић, месар и јавио је, да је купио два вола од неког непознатог лица, који му је волове оставио и обећао, да ће накнадно донети пасоше за њих, а није дошао. Међутим 1 августа привео је исти Динко начелству ту непознату особу заједно са два пасоша, који су по његовом мишљењу били лажни.

Полицијска власт одмах је предузела истрагу по овој ствари и на првом саслушању, та се непозната особа издавала за **Тодора Јовановића**, сељака из **В. Моштанице** у срезу посавском округу београдском. Али на тражење

начелства округа смедеревског, начелник среза посавског јавио је да је особа под именом **Тодора Јовановића** тамо непозната.

На даљем испиту рекао је овај лажни Тодор, да је купио волове на александровачком

вашару, опет од непознатих особа и добио тамо пасоше. Али на другом саслушању рекао је да је пасоше купио од непознатих сељака за динар и да није знао, да су фалсификовани.

Уопште овај лажни Тодор узимао је неколико пута на испит и редовно мењао своје исказе. Цео месец август он је провео у притвору начелства округа смедеревског и иследна власт и ако је се расписима обрађала свима полицијским властима није још у стању да утврди његову идентичност, нити да пронађе сајбије ових украдених волова, чије је пасоше лажни Тодор фалсификовао.

На послетку извесним начином полицијске истраге, могло се утврдити, да је та особа — лажни Тодор — била за убиство с предумишљањем осуђена од прв. беогр. подунавског суда и да је осуду издржавала неко време у Љубичеву, али и овога пута није се могло дознати: да ли се та особа одиста зове Тодор Јовановић или пак друкчије?

Решењем начелства окр. смедеревског бр. 8150, стављен је овај Тодор у притвор, и то је решење и смедеревски првостепени суд одобрио. Он је стар 29 година, висок 1.76 м., глава му је овална, коса кестењасто затворена; чело високо, округло; коса под претима мека; уво мало, испод средње величине, бордура на цвету нешто тања; хелике-цвета обичан; брада по периферији маљава; бркови затворено-плавни, обрве кестењасте; очи мале, плаве, врло живе; поглед немиран; нос правилан, усне и врат обичан; боре на челу стоје овако \equiv у првом реду на оба краја две полуборе, за тим испод њих две паралелне боре преко целог чела и онда с десне стране чела једна полубора; изглед лица је мршав; на левој цеваници има ожиљак од 2 см, од секире, а на десној бутини више колена за 12 см. има ожиљак од 3 см, дужине и 5 mm. ширине од кесера.

Моле се све власти а нарочито се скреће пажња начелнику среза посавског и управи пожаревачког казненог завода, ако што знају о овоме самозваноме Тодору, да јаве начелству окр. смедеревског с позивом на бр. 8150.

ПОТЕРЕ

Сретен Макић, бив. механички слуга, родом из Параћина, који је био под истрагом и у притвору начелства округа крушевачког због утаје, побегао је из притвора 26 пр. мца. Он има 18 год., средњег је стаса, косе и обрва црних, очију смеђих, у одећу је сукненом, на глави има војничку шајкачу. Поменимо начелство моли све полициске власти, да овог бегунца у својим домањима живо потраже и пронађеног њему стражарно спроведу. Акт управе града Београда Бр. 20126.

Драгутин Јовановић, бив. бакалски момак, а у последње време келнер, извршио је 30 пр. мца. једну опасну крађу у Београду и побегао. Он има 16—18 година, средњег је стаса, плав; у одећу је отворене боје. Кварт дорђолски, који води истрагу по овој ствари, моли све полициске власти, да Драгутин у својим домањима живо потраже и пронађеног њему стражарно спроведу. Акт управе града Београда Бр. 23150.

Филип Франешевић, бив. слуга, родом из Д. Селице, среза златиборског, извршио је ноћу између 18—19 пр. мца., крађу Јеврему Жуњићу из истог села на побегао. Он има 19 год., средњег је стаса, црномањаст. Начелник помениутог среза актом од 29 пр. мца. Бр. 9152

моли за тражење овог бегунца, кога, у случају проналаска, треба стражарно спровести њему, или управи града Београда с позивом на акт Бр. 23215.

Костадин Николић, из села Вучика, који је био под истрагом и у притвору код начелника среза лепеничког, због опасне крађе, побегла је из притвора 28 прошлог месеца. Он има 20 год., средњег је раста, плав у опште, у одељу је од црног сукна. Начелство округа крагујевачког актом од 29 пр. мца. Бр. 13174, моли за тражење овог бегунца, који се, у случају проналаска, може спровести и управи града Београда с позивом на акт Бр. 23216.

Павле С. Петровић, бив. осуђеник управе београдског казненог завода, родом из Влашког Дола, округа пожаревачког, побегла је са осуде 25 пр. месеца. Он има 28 година, средњег је стаса, округлих образа, смеђ је уопште. Био је осуђен на 20 година робије због разбојништва и ово му је била већ друга осуда. Од досуђене му казне издржао је свега 5 год., 10 месеци и 22 дана. Управа београдског казненог завода актом својим Бр. 3698, моли за живо тражење овог одбеглог осуђеника. Акт управе града Београда Бр. 22756.

Ђорђе Адекаростос и **Ђорђе Милет**, за које се не зна ко су и одакле су, решењем нишког првостепеног суда стављени су под суд и у притвор као саучасници по делу разбијене канцеларије и касе г. Мити Стојановићу, адвокату из Ниша. По опису њихових похватаних другова, **Адекаростос** има 40—45 година, високог је стаса, пун, црномањаст, има велике проседе бркове, очи и обрве црне, брија се, одевен је у цивилно одељу; говори: грчки, турски, румунски и по мало бугарски. **Милет**, пак има 25—27 година, висок је, у лицу црвен, очију плавих, бркова танких, дугачких и риђих, брија се, косе је риђе, кад говори осмејкује се, у одељу је цивилном, а говори: грчки, румунски и по мало турски. Поменути суд моли све полициске власти, да ова два, по све опасна зликовца, у својим домаћинама најживље потраже, па у случају проналаска њему стражарно спроведу. Акт управе града Београда Бр. 22549.

ТРАЖИ СЕ

Радомир Живковић, бив. бакалина из Обреновца, округа ваљевског кога је 21 пр. мца. нестало из Београда, камо је био дошао сво-

јим приватним послом — ради пријема повеће суме новаца, тражи управа града Београда актом својим Бр. 22503. Нестали Радомир имао је

28—29 год., био је средњег раста, дугих образа, косе, браде и бркова црних, очију црних, лица дугуљаста. Слика, коју доносимо од пре је 2—3 године, али је и пак верна оригиналу. Позивају се све власти, да за непознатим Радомиром предузму најживље трагање и о исходу истог известе управу Београда.

Илију, сина **Михајла Јовановића**, из Вел. Села, среза врачарског, који је побегла од своје породице, тражи начелник поменутог среза актом Бр. 9038. Илија има 22 год. изгледа, као да му нема више од 17, сувољав је, носав, косе затворено-плаве, у одељу је народном. Пронађен, може се спровести и управи града Београда с позивом на акт Бр. 22763.

Лазара Ристића, надничара и кћер му **Стевану**, окривљене због опасне крађе, тражи квартал врачарски управе града Београда актом Бр. 7901. Пронађене треба стражарно спровести поменутом кварту, или управи града Београда с позивом на акт Бр. 23091.

Михајло Гаснер, заповедник брода „Стига“ код срп. брод. друштва, пошто је изузео преко 1400 динара на име бродске касе за брод „Тавково“, напустио је „Стиг“ у Оршави и пребегла преко. Гаснер је стар 46 година, омален, дугих бркова, округла румена лица, живих очију. Родом је из Пеште, ожењен, говори немачки, мађарски и нешто српски. Породица живи у Оршави, где је он пре кратког времена продао своје имање. Управа града Београда актом својим Бр. 23267 наређује тражење за одбеглим Гаснером, кога, у случају проналаска, треба њој стражарно спровести.

ИЗ ПОЛИЦИСКОГ АЛБУМА

Милутин Панић — Поповић — Ранчић, бив. бакалски помоћник, решењем кварта дорћолског стављен је под кривичну истрагу и у притвор због опасне крађе ствари, коју је извршио Војину Ђорђевићу, трговачком помоћнику на дан 29. пр. месеца у 10 часова у вече. Услед велике тежње Милутинове да прикрије своју идентичност, која се тежња огледа у

свима његовим досадањим испитима, поменути квартал, с правом, мисли, да је он, сем крађе због које је затворен, извршио и још многе друге у Београду и у унутрашњости Србије, нарочито у Смедереву, камо је у пре месец дана био. Ово мишљење кварта потврђује се и том

околношћу, што Милутин, од пре 6 месеци, нема никаква занимања, већ скита из једног места у друго по унутрашњости Србије. Да би се утврдила идентичност Милутинова, као и да би се извидело: да ли је учинио још какво казнимо дело, — квартал дорћолски актом својим Бр. 5083 од 30 пр. месеца моли, како власти тако и приватна лица за што скорорија и потпунија обавештења о месту рођења, начину живота, владању и свима осталим особинама његовим. Милутин може имати до 18 година, средњег је стаса, косе угасите, чепа ниског и испуцаног, обрва црних, очију кестењавих, бркова малих и црних, уста малих, браде шиљасте, лица дугуљастог и бледог. Акт управе града Београда 23150.

УХВАЋЕНИ

Оглашени зликовац **Стан Анђеловић**, из Табаковца окр. крајинског, по извешћу начелства окр. од 2. ов. м. ухваћен је 1. ов. м. у В. Јасикови од стране власти среза крајинског и сада се налази у притвору.

Зликовци, који су 7 пр. м. извршили разбојништво над **Димитријем Мијатовићем** из Вирине у срезу деспотовачког, по извештају начелства окр. маравског од 2. ов. м. № 10703. похватани су и сада се налазе у притвору истога среза.

Убица **Томе Николића**, бив. чувара краљевих звериња у Топоници, ухваћен је по извешћу начелства окр. нишког Бр. 14.000 и притворен.

КРИМИНАЛНЕ БЕЛЕШКЕ

— Ранко Митровић, из Леушника ср. млавског, 23 пр. м. бацио се српом на **Тому А. Панића** ондаш.; са истим га убо у главу од које је повреде **Тома** 25. пр. м. умро. Убица је у рукама власти.

□ У атару села **Слагаја** среза деспотовачког, на 15 метара удаљено од границе срп. хомољског, 19. пр. м. нађен је убијен **Никола Милетић** тежак из **Крупаје** ср. хомољског. Пошто је **Никола** иначе био рђав човек и дружио се са одметнутим зликовцима, то је мишљење, да су га ови и убили бојећи се да их не изда.

† Ноћу између 2. и 3. ов. месеца нађен је убијен на друму атара села **Жућковца** окр. Нишког, **Димитрије Марковић — Алексић** из **Жућковца**. За убицом се живо трага.

— У атару села **Љубића**, окр. крагујевачког 29. пр. м. нађен је убијен **Милентије Гајовић** из истог села. За зликовцима је наређена жива потера.

× Непознати зликовци ноћу између 3 и 4 ов. м. запалили су зграду у итали **Мијаилу Марјановићу** из **Раденковца** у окр. нишком. Поред зграда изгорео је и разни земљораднички алат, све у вредности 2500 динара. За зликовцима се трага.

• Наша погранична стража на **Вучјој Пољани**, сукобила се 5. ов. м. на нашој страни са доповима из **Турске**. Том приликом погинуло је њих двојица од допова.

Садржај: I. *Службени део:* 1) Укази о размештају и постављењу полициских чиновника, 2) Измене и допуне у административној подели земље, 3) Расписи, II. *Стручни и научни део:* 1) Лондонска егзекутивна полиција, од М. П. Јов. 2) Живе слике, од Д. Ђ. Алимпића, 3) Помоћ лицима повређеним електрицитетом, 4) Конгрес за криминалну антропологију, од Јов. Б. М. 5) Оригинерно слабоумље, периодична манија, од D-g Krafft — Ebing-a, у преводу од Доб. В. В. 6) Њујоршки детективски биро. III. *Поучно забавни део:* 1) Историја једног злочина у преводу од Д. Ђ. Алимпића, 2) Ко је убица, криминална прича од А. Белоа у преводу од Ј. Угричића. IV. *Поуке и обавештења:* V. *Службене објаве:* 1) Које ово? 2) Потере, 3) Тражи се, 4) Из полициског албума, 5) Ухваћени, 6) Криминалне белешке.